

Tik blaivė ir drasimėis verty-
bomis Aurtiaga taukė bus verty-
Rūpintojėlis ir Marijos Žemės vardo.
* Vincentas Kazd. Sladkevicius

RŪPINTOJĖLIS

Nr. 12

1979 gruodis

TURINYS NR. 12

<i>Fransua Monakas. Kristus - ne mitas</i>	491
<i>Me islovas Malinskis. Tiems, kurie laukia savo Viešpaties</i>	491
ASMENYB S UGDYMAS	
[Al Po iulpalt]. Vaikas tarp m s	494
K. [Felicija Kasputyt]. Žmoniškumo aspektai.....	497
ŠVENT J DVASIOS PASAULIS	
K dik lio J zaus Teres	500
ISTORIJOS PUSLAPIAI	
<i>Saulius Giraitis</i> [Al Po iulpait], Prisimenant juod j gadyn	505
<i>Diemed līs</i> [Angelina Mocevi i t]. Knygneši Lietuva.....	510
TAUTOS DVASIOS MILŽINAI	
Vyd nas.....	510
O Dieve mano.....	514
<i>Sakalas</i> [kun. Aleksandras Markaltis SJ]. Mano šventoji Tauta.....	514
M S ŠVENT S	
<i>J. M-tis</i> [Jonas Ambraziejus]. Šven i esm ir papro iai.....	516
POEZIJOS HORIZONTALAI	
Bernardo Brazdžionio lyrika.....	520
Dangaus paguoda.....	522
Šiaur s pašvaist	522
Lietuvos Motina.....	523
Ar tu su tais.....	523
Lietuviškam žodžiui.....	524
<i>Vanduol</i> [Loreta Užemeckait]. Vaikyst	525
KRIKŠ IONYB S IŠUGDYTOS MOTERYS	
Nobelio premija - Motinai Teresei.....	525
SPAUDOS APŽVALGA	
<i>Laukys</i> [kun. Jonas Lauri nas SJ]. Ateistin s propagandos vingiai	527
<i>Aušra Marija Jurašien</i> . Ar išsimiklinot b ti prispausti?.....	531
BAŽNY IA LIETUVOJE IR PASAULYJE	534

*Garb Dievui aukštyb se,
o žem je ramyb jo mylimiems žmon ms!*

(Lk 2, 14)

KRISTUS - NE MITAS

J s priskiriate Krist mitams. Bet argi tai mitas? Ar mitas gali prieštarauti, priešintis, priekaištauti, gintis, prisikelti, sakyti ir kent ti?

Mitas? Penkioliktasis ciesoriaus Tiberijaus viešpatavimo metais, Poncijui Pilotui valdant Jud j , Erodiui esant Galil jos tetrarchu, jo broliui Pilypui - Itur jos bei Trachonitid s krašto tetrarchu, Lisanijui - Abilen s tetrarchu, prie vyriausio j kunig Ano ir Kajaf, pasigirdo Viešpaties žodis Zacharijo s nui Jonui dykumoje (Lk 3,1-2).

Pasirod s tiksliai apibr žtu laikotarpiu, tas Žmogus nebepalieka pasaulio n valand lei, ir pasaulis negali elgtis su Juo kaip panor j s. <... > Nuo pat pradžios viskas pasakyta, viskas išreikšta Jo žodžiais, kuriuos Jis nor jo, kad pasaulis suprast ; viskas pasakyta tais darbais, kurie atskleidžia troškim , kad pasaulis visada juos min t .

Tai ne ta legenda, kuri poetai gal t dailinti ir gražinti. Toji istorija yra trumpa. Jos žodžiai lakoniški. Apokrif stebuklais ji gina save nuo pagražinim . Ji egzistuoja, kaip ne kainojamos vert s perlas, kietas akmuo, kur atsitrenkia pasaulis. Kiekvienas jos žodis, net kiekvienas žodžio skiemuo yra iširtas ir išanalizuotas specialist .

Tiek daug pastang deda pseudointelektualai, kad sumažint ir sumenkint t istorij ir tuos faktus. Ta iau veltui! Tie žodžiai jau 19 šimtm e demonstruoja pasauliui savo nuostabi gali . Jie neša prisik lim kiekvienai sielai ir mir iai pasmerktam žmogui atgimim meil je.

Tos istorijos tekstas visada gyvas. Tai dokumentas, alsuojantis gyvenimu, ir jokia pasaulio j ga nesukliudys Jo misijos prikelti ir atnaujinti kiekvien krikš ion .

(Iš kn.: Fransua Moriakas. *Krikš ionies laim*)

Me islovas Malinskis

TIEMS, KURIE LAUKIA SAVO VIEŠPATIES

Adventas - tai laukimo metas. Nors žem ir dang dengia pilkuma, styro nuogos medži šakos, dr gm ir šaltis tokie skvarb s, bet ir tame nykiame laikotarpyje krikš ionis turi brang lob - šviesi vilt .

Yra vairi laukim ... Bet vienas svarbiausi ir brangiausi - tai Dievo laukimas. Krikščionies gyvenimas yra paženklinatas tuo laukimu. Nuolat mus tur t jaudinti gyvenimo klausimai:

Ko laukiu?

K nor iau pasiekti?

Ar suradau vertyb , kurios niekada neatsižad iau, d l kurios b iau pasireng s visk atiduoti?

tuos klausimus galima atsakyti tik visu savo gyvenimu. Duodi žmo- n ms tai, kas pats esi. Niekada negalima pasisl pti už savo žodži uždangos.

Pagal savo asmenyb s mat aukl jame vaikus, bendradarbius, žmo- nes, su kuriais susitinkame. Kaip tu aukl ji savo šeim ir savo draug ? Ar taip, kad jis b t žmogus, gebantis aukotis ir dirbti?

Kokia gyvenimo filosofija slypi už tavo žodži ? Gal filosofija žmogaus, kuris stumia kitus iš savo kelio ir stengiasi visa laim ti sau? Kaip b t puiku, jeigu tu skleistum gerumo filosofij !

Blaškom s tarsi mašalai tamsoje, besiveržiantys prie žibint , ir skau- džiai atsitrenkiame... O Kristus nuo kryžiaus li dnu žvilgsniu žvelgia nerimasting žmogaus blaškym si.

Juo prabangiau sutvarkome savo but , juo geriau valgome ir gražiau rengiam s, juo aiškiau iškyla klausimas, kam gyvename. Ta iau mes ven- giame to klausimo, užsi m buitiniiais r pes iais. Atidedame j v lesniam laikui. Spr sime tada, kai b sime laisvesni ir ramesni. O gal šis klausimas paliaus vargin s? Gal vien r p s, kaip dar geriau gyventi, gražiau rengtis, skaniau valgyti...

Vargas tiems, kurie turi sukaup daug daikt : jie prarado ramyb ir dangaus paguod ! Kada gi pagaliau surasime ramyb ? Sudaužytas auto- mobilis, pakel je gulintis lavonas, iš nekrologo žvelgianti nuotrauka... Ramyb gaubia visa tai. Deja, tik dabar!

siklausyk, kaip teka laiko srov ! Kiek met dar tau liko? Kiek m ne- si ? Kiek valand ? Ar jauti t laiko t km ? Kaip gyveni? Kiek laiko skiri svarbiems dalykams? Kiek išieškoji pramogoms, pob viams, tuš ioms šne- koms, poilsiui, kuris neduoda gaivesio nei k nui, nei sielai?

siklausyk laiko t km . Gal jau art ja tas laikas, kai r pinsies tik savo yran io organizmo lopymu, visas pasinersi vaistus, gydymo meto- dus... Arba dar blogiau - vegetuosi, stumdamas bergždžias savo dienas. Reikia dabar - šiandien - siklausyti, kaip b ga laiko t km !

Jeigu nusilenksi ir pagarbinsi j... Jeigu nusilenksi ir pagarbinsi velni , jis duos tau prabangesn automobil , geresn viet , didesn atlyginim , kelialap užsien . Jis išgarsins tavo vard . Jeigu nusilenksi jam... O tada jis sugriaus tavo asmenyb , nuslopins kilnumo pol kius... Tu b si aps stas

vienos vienintel s minties: kaip sigyti dar daugiau daikt , kaip dar labiau pagars ti, aukš iau iškilti...

Kaip v žio mikrobai sugraužia kn , taip toji sutartis su velniu sugraužia siel . Blogiausia, kai žmogus praranda pastabumo gali ir nemato, kad jis yra pasidav s demonui, tam sumaterial jimo stabui.

Tie, kurie laukia savo Viešpaties... Jie rengiasi sutikimo šventei. Tvarko but , gamina K i valgius, puošia eglut , rašo laiškus, siun ia dovan les... Ir gieda Kal d giesmes.

Tu taip pat esi vienas iš t , kurie laukia savo Viešpaties... Uždek žvakutes ant eglut s, pad k dovan les po ja, šventiška! apsilvilk , s sk prie stalo su savo artimaisiais ir giedok Kal d giesmes,

...kad tavo dvasi nuskaidrint dangaus šviesa...

...kad tavo ausys išgirst dangaus bals ...

...kad tavo širdyje gimt Kristus...

Tyliai ir pagarbiai atlik visas apeigas, kad tau atsiskleist toji paslap- tis, kuri gaubia tie simboliai...

Mums per maža Kal d stalo, prakart l s, giesmi . Mus nuolat vargi- na mintis, kad visa tai n ra tikra, kad tik simbolizuoja tikrov , kuri reali kaip prakart l ir nesuvokiama kaip prisiminimas.

B tume daug neturtingesni, jeigu tikrov mums b t tik papuošta eglut , drabužiai, šventiniai valgiai.

Juo daugiau met nusineša laikas, juo labiau mums reikia pasakojimo apie Žmogaus S n , kuris gim tvartelyje, nes užėjo neatsirado Jam vie- tos. Juo daugiau met pralekia, juo labiau mummyse tirpsta angelai, žvaigžd s ir Kal d eglut s šviesa. Lieka tik Tas, kuris gim tvartelyje ir kuriam nesi- sek , nes išbandymo valand J apleido draugai, o Pats mir ant kryžiaus. Juo daugiau met prab ga, juo labiau mums reikia šito pasakojimo, kad tur tu- me vilt , kai mums nesiseka, kad atrastume savo gyvenimo prasm .

V l pra jo metai. Nesakyk, kad jie tarsi praslinko pro šal . Juose buvo daug gero - meil s, bandym nugal ti savo egoizm . Tai buvo žingsnis kelyje Diev .

Gal pasakysi, kad viso to gero nematyti? Bet prisimink: kiek kart sunkiai k leisi anksti ryt , kiek skub jai, bijodamas pav luoti, kiek valan- d s žiningai dirbai, kiek pak lei r pes i , kiek parodei meil s kitiems, pad jai namuose.

Dievas be galo teisingas. Jis neužmiršta n mažiausio gero darbo, n vieno gero žodžio, n vieno tavo kilnaus troškimo.

Nepamatsi Betliejaus žvaigžd s, jeigu jos neieškosi. Neišgirsi angel giesm s, jeigu nesistengsi j gird ti.

Mums taip reikia paguodos, atplaukianios iš dangaus... Mums taip reikalingas dieviškasis balsas, primenantis mums silpnybes, mūsų piktumą ir mūsų kvailystes. Mums taip reikalinga Dangaus palaima, nes mes tolydžio darom sli dnesni ir nelaimingesni...

Nerasi išsivadavimo žvaigždės, jeigu jos neieškos. Neišgirsi tiesos žodžiai, jeigu j nesiilgsi.

Kal d naktis yra kupina stebuklų. Tai iau ir kai toji naktis praeis ir viskas sugrįš normalias v žes, nepamiršk, jog stebuklas yra galimas: žmonės gali būti žmonėmis.

Tu taip pat gali būti žmogumi.

Kaipgi nenorisi daugiau, jeigu kiti daugiau turi... Kaipgi nenorisi geriau gyventi, jeigu kiti geriau gyvena... Taip daiktai užgožia mintis bei jausmus ir tu nieko kito nebegali girdyti. Kiekvienas gali tave palenkti, jeigu tik jis bruks rankas kok daiktą, jeigu numes ant stalo pinigus. Tu nebesi laisvas, nebesi žmogus, o tik godumo karštilgis apstas rink jasi.

Tod l Jzus mus moko, kad privalome gyventi, o ne tik egzistuoti, privalome veikti, o ne kaupti, privalome duoti, o ne imti. <...> Tod l Jam nebuvo vietos užiegos namuose...

Jie atneš Jam aukso, smilkalų ir miros.

Diev galime pasveikinti tik meilės auksu, dvasios pakilimo bei garbinimo smilkalais, li desio bei kanios mira. Tik taip galima sutikti ir pagarbinti Dievą, tik taip galima atrasti ir pamatyti save mažą ir menką didingos tikrovės akivaizdoje, tikrovės, kuri pasiekama meile, dvasios pakilimu, kania...

Viešpatie, suteik, kad mes niekada nebume patenkinti savimi, kad nuolat ieškotume Tavęs! Tai iau prašome suteikti mums bent trupiną džiaugsmo... To džiaugsmo, kur patyr varguolė, suradusi pamestą drachmą, kur patyr paklydęs nus, sugrįžęs pas tave...

(Iš kn.: *Kasdien duona* parengė K. [Felicitija Kasputytė])

ASMENYBĖS UGDYMAS

[Al Po iulpait]

VAIKAS TARP MŪSŲ

„Leiskite mažuteliams ateiti pas mane ir netrukdykite, nes toki yra Dievo karalystė. Iš ties sakau jums: kas nepriima Dievo karalystės kaip kūdikis, - ne eis į ją“.
Ir jis laimino juos apkabindamas ir damas ant jų rankas (Mk 10, 14-16).

Vaikai - vienintelė privilegijuota klasė mūsų šalyje. Kristus iškelia vaiką iki dangaus, negana to, per vaiką kiekvienam rodo kelią dangui.

Žemišk roj siekia duoti savo vaikams ir Dievo nepripaž stanti valstyb , suvokdama, kad vaikai - jos žem s ateitis.

Tad kas gi yra vaikas šiandieniam moderniam pasaulyje, sivaizduojaniam, kad gyvena mokslo ir išminties klest jimo er ? Atidžiai paži - r jus šiuolaikinio žmogaus, šiuolaikin s šeimos santyk su vaiku, galima sitikinti, kad mažiausiai išminties pasaulis rodo augindamas ir aukl das mas savo vaikus. Ypa m s dienomis vaikas nustojamas suvokti kaip b simas suaug s žmogus, b sima asmenyb , tarsi nežinant, kad jis už - augs ir nebebus gyvas žaislelis. Vaikas - žaislelis, vaikas - šeimos altor - lis, ant kurio deginamos materialin s g ryb s, principai ir atsakomyb už ateit . Vienintelis, nes keliems „altor liams“ nepakakt nei moralini , nei materialini auk . Sukoncentruodami visa savo vaik , žmon s atsi - riboja nuo visko, kas nelie ia trapios j šeimos ramyb s - nuo ideal , visuomenini reikal , gilesni kult rini ir dvasini interes . Pakinta žmogišk j vertybi skal , jos matu tampa vaiko užgaidos, nors tos už - gaidos b t ir nusikaltimas.

Perd tas r pestis, akla meil n ra vienintelis santyki su vaiku perlen - kimas. Yra kitas pavojingas kraštutumas, dažnai atsiduriantis dialekti - n je vienyb je su pirmuoju. Tai vaiko pedagoginis ir psichologinis aplei - dimas jo tariamo savarankiškumo, tariamos laisv s vardan. Vaikui - šei - mos altor liui - reikia ne tik valgyti ir gerti, b ti rengiamam, jam reikia d mesio, meil s, dvasin s šilumos. Meil s jam ne kaip mielam žaisleliui, o kaip asmenybei. O tai jau iš t v reikalauja tikros aukos ir sav s atsi - žad jimo.

Poži ris vaik kaip šeimos stab kelia pavoj , kad ateities visuomen gali tapti egoist visuomene, bet ne mažesnis pavojus kyla ir d l vaiko pedagoginio bei psichologinio apleistumo. Iš apleistumo išauga susveti - m jimas, jausm menkumas, anarchistinis maištas, kuris dažniausiai iš - silieja vairiausiai nusikaltimais, girtavimu, moraliniu nuosmukiu. Psi - chologiškai ir pedagogiškai apleisti vaikai auga tose šeimose, kur t vai pernelyg susir pin savo visuomenine karjera, kur neb ra vidinio poreikio b ti su vaiku.

Šiuolaikin s m s s lygos atima galimyb motinai nedirbti (nors ka - žin ar daugelis šiais visuomeniškos moters kulto klest jimo laikais atsi - sakyt darbo ir atsid t vien šeimai), o kartu galimyb kuo daugiau ben - drauti su vaiku, kraujo ryš prasminti dvasiniais ryšiais. Po sunkios dar - bo dienos ir vairi stres , po eili parduotuv se moteris nebepaj gia deramai bendrauti su vaiku: nat ralu, kad vaikas tampa sunkia našta. Taip vaikyst je išgyvenamas susvetim jimo šeš lis ilgainiui virsta pabaisa ne tik atskiram žmogui, šeimai, bet ir visai visuomenei.

Neatsitiktinai šie metai *SNO* paskelbti *Vaiko metais*. Tiesa, juos skel - biant, tur ta galvoje labiau socialin s vaik problemas - dar milijonai vaik šiandien miršta iš bado (tai tokie pat mieli vaikai, kaip ir tie,

išpuošti ir pervalgydinti, m s šeim altor liuose), dar milijonai vaik negali mokytis ir kone nuo k dikyst s sunkiai dirba d l duonos k snio... T vaik teises reikia ginti.

Ne mažesnio gynimo reikalingi ir m s vaikai - sot s, išprausti, šiltai aprenkti, gal tik gulb s pieno stokojantys, - jiems gresia dvasin mirtis, nes j sielos alksta tarp prabangi žaisl , prie skan stais apkrauto stalo. Dar didesnio gynimo reikalingi t kstan iai negimusi vaik , kuriems pa- ios motinos neleidžia išvysti saul s, pajusti gyvenimo džiaugsmo.

Ta iau šiandien kalbame apie tuos, kurie laukiami ar nelaukiami at jo pasaul . Jie gyvena, bet ken ia nuo neprotingos meil s pertekliaus (o gal t v egoizmo?), susvetim jimo šeimoje, nuo tikrosios meil s ir ideal stokos. Kalbame apie t kstan ius našlai i , nors turin i abu t vus gyvus ir sveikus, bet savo aistras, savo malonumus kelian ius aukš iau už pa- reig žmon ms... Kalbame apie t kstan ius vaik , kuriems atimta ir nuo- lat atimin jama teis pažinti Diev , išgyventi tuos nepakartojamus vaikiš- ko pamaldumo jausmus, kurie dažnai tampa pamatu tobulesniam dvasios gyvenimui, asmenyb s k rimui.

Nuo k dikyst s vaikas atsiduria visuomen je - lopšelyje, darželyje, mokykloje - kolektyve, kuris n ra ir objektyviai nepaj gus b ti jautrus subtiliam ir turtingam vaiko vidaus gyvenimui, reikalingam nuolatinio d mesio ir vadovavimo, nuolatinio jautrumo, kur jis gali gauti tik šeimoje ir kuris tiesiog proporcingas tam, kokias dvasines vertybes puosel ja t - vai, kokius tikslus turi gimdydami k dik - ar išauginti visavert asme- nyb , ar tik patenkinti savo egoizm .

Vaiko vidiniame pasaulyje visada atpažinsi šeimos dvasios pasaul . Vaikai šiandien iš ties privileijuota klas , bet tos privilegijos apsiriboja daugiau materialin mis g ryb mis, išorini teisi apsaugojimu. Tas privi- legijas teikti paj gi kiekviena civilizuota visuomen .

Apie kitokias privilegijas kalba Kristus, pabr ždamas suaugusi j at- sakomyb už vaiko dvasios pasaul :

O kas papiktint vien iš šit mažut li , kurie mane tiki, tam b t geriau, kad asilo sukam girn akmuo b t užkabintas jam ant kaklo ir jis b t paskandintas j ros gelm je (Mt 18, 6).

Arba:

Jam b t geriau, jei ant kaklo b t užmauta girnapus ir jis b t mestas j ron, negu papiktint bent vien iš šit mažut li . Tai gi serg kit s! (Lk 17, 2-3).

Šitos moralin s atsakomyb s už vaiko dvasios vertybes nepanaikina niekas - nei skurdas, nei prabanga, nei begalinis užimtumas, nei visuo- meninio gyvenimo patrauklumas. Ši atsakomyb krinta abiem t vams, bet ypa motinai. Lietuv motina nuo amži dieg ir ugd tauri sias dvasines ir moralines tautos vertybes, - tas, kuriomis didžiuojam s ir kurias šiandien darosi vis sunkiau ži r ti: meil Dievui, T vynei, moralin

tyrum ir dor, širdies jautrum. Nulenkime šiandien galvas prieš t paprast, darbo nuvargint moter išmint ir neišmatuojam atsakomyb s už vaikus jausm - tai jos lopšyje išlingavo m s tautos inteligentijos žiedus, tautos dvasios gali nus. Ar daug motin šiandien rast j g pasakyti vaikui: *Vaikeli, ver iau nor iau tave matyti mirus negu nedor ...*

Argi tad šiandien leisime ž ti per amžius puosel toms vertyb ms, ar ne skiepysime j savo vaik širdis, kad tapt gyvenimo principais?.. Kai išpuošime Kal d eglut ir išd liosime po ja *Senelio Šal io* dovanas, si-klausykime, k kalba K dik lis J zus m s vaikams ir mums, dovanodamas savo Gimimo švent s džiaugsm , pasvarstykime tas privilegijas, kurios teikiamos vaikams, o svarbiausia - dvasinio tyrumo privilegij , kuri išsaugoti esame pašaukti.

K. [Felicitija Kasputyt]

ŽMONIŠKUMO ASPEKTAI

N diena retai tepradžiugina žmoniškumo ir gerumo dovanomis. Dažniausiai mus stingdo susvetim jimo šaltis, skandina egoizmo ir veidmainyst s potvynis. M s negandos ir skausmas daugiausia kyla tod l, kad tarpusavio santykiuose n ra nuoširdumo, pasitik jimo ir meil s, kad vidinis nuotolis, tarsi neperžengiama praraja, skiria vienus nuo kit .

Tuos nuotolius, skirian ius šird nuo širdies, galima veikti vien meile ir gerumu. Tai psichologin ir pedagogin tiesa, patvirtinta gyvenimo tikrov s. Tod l nor t si, kad humanistiniai jausmai bei žmoniškumas nuspalvint m s kasdienyb s turin , prasmint visas pastangas ir darbus. N dienis gyvenimas griaua dvasios pasaul . Išorinis triukšmas skverbiasi širdies tyl . Tempas ir skuba tarsi vampyras graužia siel . Malonum ir pramog ieškojimas suvaro žmones pob vius, pasilinksminimus, kitaip tariant, b rius arba mini . O minioje nerasi nei ramyb s, nei susitelkimo, nei vidin s tylos: kur n ra vidin s tylos, ten n ra ir laim s. Kolektyvas taip pat yra vidin s tylos griov jas.

Žmon s nerasi laim s kolektyve, kiekvienas paskiras žmogus pavirs menkyste, atbuk liu ir vidutinybe (Oldingtonas).

Ateikite savo širdies tyl , - ragina Šileris. Toje *širdies tyloje* galima surasti didži j gali , kuri iškelia pa i aukš iausi žmoniškumo virš n . Kai pask stame širdies tyloje, tada nurimsta skausmas, pasitraukia li desys, atsipalaiduoja nuo tamos jausmai. Tyla - transcendentinis pradas. Tik tyloje žmogus gali suprasti gili j b ties prasm ir kilti žmoniškumo laiptais. Kas pask sta tyloje ir susim sto, tas darosi geresnis, nes susim stymas žadina tuos jausmus bei emocijas, kurios išplaukia iš g rio koncepcijos. Kai žmogus neberanda laiko tylai bei susim stymui, tada jis

praranda žmoniškumo lobius. Jis netenka dvasinio maisto ir nyksta moraline prasme, kitaip sakant, eina prie nužmog jimo.

Didieji ir tylieji žmon! Šalis, kuri j neturi arba turi vos kelet, eina link praž ties. Taip, kaip miškas be šakn. ia visi medžiai teturi tik lapus ir šakas, o šakn neturi. Tod l jie greit nudžius. Vargas mums, jei turime tik tai, k galime parodyti ir kalb ti (Karleilis).

Jeigu nerandi laiko susim stymui, tada tu murkdaisi paviršutinyb je ir pamiršti savo esm. Tikt j laim aukoji mirażams, kurie ne tik nepatenkina, bet net nuodiya vis tavo gyvenim .

Kai žmogus sk sta triukšme, j ištinka gyvenimo tragedija (Greberis).

Tyla! Kas nutyla savo viduje, tas pasiekia didžiausi iškalbingum . Po gilius tylos kiekvienas žodis gyja prasming skambes. Nieko n ra brangesnio už nuošird žod, kur išgirsti skaudži ir sunki valand. Tai didžiausia dovana ir šviesiausias džiaugsmas. Nuoširdus žodis... Jis išky-la iš tauriausi sielos gelmi. Jis suramina, padr sina, paguodžia. Jis taip pat ir maitina, nes jo šviesa išsklaido susvetim jimo šalt.

Diplomatiškumas ir apsukrumas stumia žmones vienus nuo kit. Ap-sukrumas - tai nuoširdumo priešingyb. Gudravimais bei veidmainyste nepasieksi širdies ir niekam nesuteiksi džiaugsmo. Apgaul, klasta, vairois melagyst s sužlugdo bet kokius žmoniškumo aspektus.

Šiame melo ir paradiškumo potvynyje žmogus ilgisi švelnumo, meil s, nuoširdumo ir tiesos. Tod l kalb dami su savo artimu, atsisakykime skambi ir diplomatišk frazi. Nekalb kime apie smulkius kasdienius r pesius, nesibaigian ius buitinius reikalus. Eikime prie pa ios esm s... Pažvelkime savo bendradarbio skausm, jo širdg l, slapt kan i. Jam reikalingas m s žodis. T žod nuspalvinkime tikru nuoširdumu. Tai bus pati didžiausia dovana.

Li dnasis Šekspyro Hamletas skund si, kad visur tik žodžiai, žodžiai, žodžiai... tušti ir beprasmiški žodžiai. Mes gal tume pridurti, kad m s žodžiai dažnai yra nuspalvinti pyk io, klastos, veidmainyst s ir vairi melo niuans .

Mes tiek daug kalbame. Dabar labai aktuali yra infliacijos problema. Žinoma, tai ekonomikos sritis. Ta iau nor t si kalb ti apie žodžio inflia-cij. Mes išleidžiame apyvart per daug žodži. Tod l j vert visiškai sumenko. Juo daugiau sakome žodži, juo menk ja j vert. Norint suteikti žodžiui tikr j prasm, reikia pasverti j savo širdimi. *Niekada nemiršta pasakytas žodis*, - sako filosofas. Kokia didel atsakomyb !

Jeigu nori b ti laimingas penkias minutes - keršyk; jeigu nori b ti laimingas vis gyvenim - atleisk (Lakorderas).

Atlaidumas yra pirmutin gerumo bei humaniškumo s lyga. Be visiško atleidimo negali b ti ir susitaikinimo. Atlaidumas yra daug galingesnis už keršt ir pykt - atlaidumas nuginkluoja ir pat pik iausi prieš. Nelengva ugdyti savo atlaidumo jausmus. Kad gal tum atleisti, reikia b ti

taikoje su pa iu savimi, reikia sukurti savyje ramyb s ir taikos atmosfer , kuri spinduliuoja meil ir žmoniškum . Dažniausiai viešpatauja žmogaus nesant rumas, netvarka, disharmonija. T pa i disharmonij jis skleidžia ir savo aplinkoje. Tada viešpatauja tik kerštas, pyktis, neapykanta.

Kad gal tum atleisti, reikia b ti sitikinusiam, jog visi žmon s yra to paties T vo vaikai ir amžinoji Meil visus jungia brolyb s ryšiais. *Teisingumas yra meil s matas*, - sakydavo šv. Teres Aviliet . Kas remiasi meil s principais, tas teisingai ir objektyviai vertina žmones bei j poelgius. Ir priešingai, kas neturi savyje meil s, tas negali teisingai galvoti ir spr sti. Žmoni tarpusavio santyki harmonij s lygoja teisingas poži ris savo artim : jeigu mes teisingai vertiname kit asmen , m s santykiai su juo b na draugiški.

Tiesos meil yra k rybingoji žmogaus tobul jimo l stel . Be teisingumo negalima augti n tobul ti. Ne žvelgdami savo tr kum , neigdami juos sau ir kitiems, tampame vis neteisingesni, pasip t ir kupini tuš ia-garbiškumo. Manome, kad tik mes vieni esame puik s, geri, išmintingi. Taip tolstame nuo žmoni ir skleidžiame - to netgi nesuvokdami - susvetim jimo negand . Teisingumas padeda su meile žvelgti kiekvieno vidin pasaul ir su giliu nuolankumu pripažinti savo silpnybes bei klaidas. Tik einant teisingumo ir nusižeminimo keliu galima sukurti maloni bendravimo atmosfer .

Atsižad jimas ir auka yra sinonimai. Atsižad jimas turi krikš ionišk aspekt ir pasiekia gili žmoniškumo esm . Atsižad jimas yra ne kainojamai brangus. Teologai sako, kad jis vienas liks mums tada, kai keliausime Amžinyb .

M s kalbos apie laiming ateit t ra paprasiausias tuš iažodžiavimas. M s svajon s yra netikros. J niekada negal sime realizuoti, nes tos svajon s neturi aukos ir atsižad jimo aspekt . Reik t atvirai prisipažinti, kad kiekvienas iš m s pirmiausia r pinasi tik savimi. Jeigu žmogus gyvena ir dirba tik sau, jis negali sukurti laim s nei sau, nei kitiems. Tik tada, kai išmoksime s moningai aukotis d l kit , kai netrokšime sau nei garb s, nei titul , nei lobi , - tada sukursime laim sau ir kitiems. Tik tada pasieksime žmogišk j pilnatv .

Žmogiškasis orumas reikalauja gerbti save ir kitus. Niekada nemok si gerbti sav s, jeigu neišmoksi gerbti kit . Pirmoji žmoni tarpusavio santyki s lyga - pagarba artimui, kitaip sakant, savo bendradarbiui, kaimynui ir kiekvienam, su kuriuo susitinkame kasdienyb je. Kai išmoksime gerbti ir vertinti kitus, tada tarpusavio santykiai taps draugiški. Išmoksi gerbti žmog tik tada, jeigu priimsi j su visomis jo silpnyb mis bei ydomis, - tok , koks jis iš tikr j yra. Juo labiau žmon s gerbia kitus žmones, juo labiau jie sijungia visuotin harmonij .

Opera enim illorum se uuntur i/los. - *J darbai palyd s juos amžinyb* . Taip skelbia amžinoji Išmintis. *Opera* - tai darbai, kurie atlikti širdimi.

Tai taurios ir geros mintys, tyras vidinis gyvenimas. Tai kiln s siekiai bei idealai. Ne visi darbai lyd s Amžinyb , nes ne visi darbai b na paženklinti gerumo. Grei iausiai n vienas t darb , už kuriuos gavome premijas ar pagyrimo raštus, nepalyd s Amžinyb . Kaip b t gera, kad kiekvien dien prasmintume bent vienu geru darbu ir taip sukurtume šviešius Amžinyb s palydovus!

Kiekvienas galvoja tik apie save. Tos egoizmo plokštumos susikerta ir bendrauti nebe manoma (Oldingtonas. visi žmon s priešai).

Jeigu b site nuoširdžiai geri, tada ir tie, su kuriais susitinkate, taps nuošird s ir geri (M. Meterlinkas. Ger j lobiai).

Artimo meil ! Ji retai pradžiugina mus savo apraiškomis. Rašydama apie artimo meil s aspektus bei poveik , nor iau nuvalyti nuo jos laiko ir kasdienyb s apnašas. Nor iau, kad meil s s voka gyt t pat skambes , kuris nuaid jo tais laikais, kai buvo ištarti nuostab s meil s žodžiai:

Myl kite vienas kit : kaip aš jus myl jau, kad ir j s taip myl tum te vienas kit !

Tie žodžiai - tai visas artimo meil s kodeksas, kuris žmoni tarpusavio santykius paženkliną visais žmoniškumo aspektais. Meil praturtina aplinkos gyvenim , daro j graž , turining , prasming . Ji išugdo jautrum , švelnum , r pinim si kitu žmogumi, jo supratim ir nuošird gailėstingumo jausm . Tokia meil nutiesia tiltus iš širdies šird .

Vadovaudamiesi tuo didžiuoju meil s kodeksu, pasakysime artimui ger žod , pad sime jam pasvajoti, sugr žinsime prarast vilt , ištiesime jam rank , kai jis suklumpa, pab sime jam atrama, kai jis svyruoja. M s širdis bus tarsi prieb ga, kurioje artimas gal s pails ti ir atsigausti. Vadovaudamiesi tokia meile, atidžiai pažvelgsime savo artim ir dom sim s ne tuo išoriniu žmogumi, kuris kaip robotas atlieka savo pareigas bei užduotis, bet žmogaus širdimi, jo skausmu, vienatve ir bej giškumu n - dienio chaoso akivaizdoje.

ŠVENT J DVASIOS PASAULIS

K DIK LIO J ZAUS TERES

*Bus daug nuo Viešpaties nutolusi vaik
ir daugelis Betliejaus maž K dik užmirš,
daug netik s ir daug tik s, bijodami pasisakyt tikiu,
ir, kaip uoloj pas tas kvie io gr das, jie suvys.*

*Ir tar ji: Leisk, Viešpatie, aš si siu Roži liet ,
kad atsīgaut vargstanti žmogaus širdis,
kad ji, kuo amžiais netik jo, tik t ,
kad atsivert jai stebuklo paslaptis.*

(B. Brazdžionis. Roži lietaus Šventoji)

Myliu už tuos, kurie kovoja, - šie Šventosios žodžiai tarsi parodo vis jos gyvenimo, jos sielos istorijos esmę, kuri paprastai ir jautriai apraš savo trumpo gyvenimo pabaigoje. Jos gyvenimas - tai gyvenimas iš meilės Dievui ir žmonėms. Ypač tiems, kuri pašaukimas - myli, kovoti ir kentėti. *At jau ia išganyti savo sielos ir ypač melstis už kunigus*, - taip ji nusako savo stojimo karmeliui vienuolyn tikslą. Tai jau Kdiklio Jaus Teresės misija platesn: ji nutiesė kelią Dievui ši dienai žmogui, kelią, kuris grįstas meile, ištikimybe savo pareigoms ir pasitikėjimu Dievu ir kurį ji vadino *mažuoju dvasininku dikystis keleliu*.

Teresė Martenė (*T. Martin*) gimė 1873 m. sausio 2 d. Prancūzijoje, Alensono miestelyje, Liudviko Marteno ir Zelijos Gerenės (*5. Guerin*) šeimoje. Ji buvo jauniausia iš penkių seserų, kuri trys, kaip ir ji, tapo karmelitėmis (ketvirtoji, taip pat vienuolė, priklausė kitai vienuolijai).

Šeimos aplinka buvo kupina tos meilės, kuri sukuria gyvenimo būdą tap tik jimo principai. Teresė buvo be galo mylima ir pati labai mylėjo savo šeimą. Būdamas 4-erių metų, neteko motinos, ir tos netekties skausmas žymi visą jos vaikystę. Ji auklėjo seseris ir pestingumas ir nepaprastaiavo švelnumas. Karšta, impulsyvi jos prigimtis lyg kamertonas reaguodavo kiekvieną sykį.

Vienas iš charakteringiausių ir turbūt stipriausių Teresės prigimties bruožų - tai išimtinis troškimas myli, -

rašoma [kun. Juozo Grigaičio *mic*] monografijoje apie K. J. Teresę „Šventoji Kdiklio Jaus Teresė - mūsų laikų dvasinio atgimimo pradininkė“. Visi jos principai paremti meile, ta jau jau sudvasinta, nuo kurios jau nuvalytas prigimtinis jausmingumas. 9-erių metų mergaitė, pajutusi pašaukimą vienuolinį gyvenimą ir jau turėdama gyvą dviejų vyresnių seserų pavyzdį, veržėsi į Karmelį, nugalėdama didžiausias kliūtis, išdrįso prabilti apie savo troškimą net popiežiaus akivaizdoje. Taip būdamas 15-os ji tapo vienuole, o po 9-erių metų, 1897 m., ilgai ir sunkiai sirgusi, mirė. 1923 m. Kdiklio Jaus Teresė buvo paskelbta palaiminta, o 1925 m. kanonizuota.

Reikia prisiminti Teresės tėvą - jos numylėtą *karalį*, kuris pirmasis suprato ir parėmė savo karalaitės troškimą ir kiek galėdamas juos gynė, nors jam tai reiškė išsiskyrimą su mylimiausiu kikiu. Šis nepaprastas žmogus išauklėjo ir atidavė Dievui visas 5-ias savo dukteris - kaip nelengva šitai suprasti šiandien...

Žmogus trokšta teisingumo pasauliui ir sau, ta jau savo neištikimybe jį griauia; trokšta meilės, o pats nepajėgia myli atsižadėdamas savęs; trokšta garbės, ta jau jį supranta tik kaip sostą šioje žemėje. K. J. Teresės troškimai kitokie, - gali net pasirodyti, kad jie prieštarauja žmogaus prigimčiai. Teisingumą ji paliko vykdyti Dievui, visiškai pavesdama Jam savo valią. Savo meilę atidavė Dievui, troško gyventi ir kentėti vis užmiršta ir paniekinta, intuityviai suvokdama, kaip nusižemino Kristus atėidamas

žem gyventi, kent ti ir gelb ti. Pamaldumas Kristaus k dikyst išugd jos sieloje paprastum bendraujant su Dievu, o Kristaus kan ia ir tylus Šv . Mergel s Marijos skausmas - kan ios ir aukojimosi troškim , išaugus iki herojiškos meil s didyb s. Taip ji naujai atskleid žmogaus prigimt , jo pašaukim maž auk žiedais pagr sti savo bendravim su Dievu ir žmon mis.

K. J. Teres gyveneno taip paprastai, taip kukliai, jog reta kuri vienuol te ži r jo jos šventum , juo labiau t visokeriop kankinyst , kuri , pridengusi malonia šypsena, lyg kok kryži neš per vis trump savo gyvenim . Iš tikr j K. J. Teres s gyvenime nerasime išorinio šventumo žymi - ekstazi , stebukl , kit nepaprast mistini reiškini . Patys nepapras iausi vykiai jos gyvenime - tai stebuklingas išgijimas ir Mergel s Marijos vizija 1883 m. geguž s 13 d., dvasios tvirtumo malon , kuri j išgyd nuo verksmingo jautrumo; b simos t vo ligos vizija, dar vienas kitas nežymus atsitikimas, kur sunku paaiškinti nat raliomis priežastimis. Bet visa tai - iki jos stojimo vienuolyn . Toliau jos dvasios tobulum prideng paprastumas ir nusižeminimas.

K. J. Teres s askez irgi be galo paprasta, grynai vidin :

Marinimusi troškau palaužti savo vali , sulaikyti atsikertan ius žodžius , r pintis kitais, slaugyti ir daryti t kstan ius panaši darb , - rašo ji „Sielos istorijoje“. Tai patvirtina ir monografijos autorius:

Šventoji, kuri XX a. labai gerbiama, kuria labiausiai domimasi, kurios užtarimo daugiausiai šaukiamasi, tai ne subrendusi vienuol , kaip b t galima tik tis, pasiaukojusi meil s ir apaštalavimo darbams, bet jauna vienuol , stojusi Karmel 15-os met , mirusi 24-eri , kuri tik meld si, buvo klusni ir kent jo. Ji neslaug nei raupsuot j , nei ligoni , netarnavo nei vargšams, nei seneliams. Neišgelb jo Pranc zijos, kaip Žana Arkiet . Neatliko n vieno didin-go darbo. Nepaisant to, šiandien ji daro nepaprast moralin tak .

Išor s kov ji nekovalo: K. J. Teres apaštalavo malda ir kan ia, gelb -dama sielas Dievui, rodydama žmon ms dvasin s k dikyst s keli . Šiame darbe, kur reik jo nepaprasto dvasios tvirtumo ir dr sos, ji r m si pa iu Kristumi - ne tik skait , bet atsid jusi studijavo Evangelij . M go ir Sen j Testament . „Sielos istorijoje“ ji dažnai cituoja psalmes ir *Giesmi giesm* : Nuolatiniai jos kv p jai buvo ir „Kristaus sekimas“, šv. Kryžiaus Jono veikalai. Meil ir pasitik jimas Dievu buvo tikrieji Šventosios gyvenimo kelrodžiai.

Jos malda paprasta, plaukianti tiesiog iš meil s kupinos širdies, ryžto padaryti visk , ko reikalauja Dievas. Ji meld si ne tik žodžiais, ne tik savo karštos širdies pol kiais, bet viskuo, k dar : visa jos egzistencija buvo tarsi ištisin malda, vienas meil s atod sis. K. J. Teres lyd jo dvasios ramyb ir vidin pusiausvyra, jungdama jos sieloje k dikišk paprastum ir tobul subrendusi j protingum , nuolankiausi nusižeminim ir tauriausi didyb , tikriausi džiaugsm labai skaudžiuose išbandymuose.

Šv. K. J. Teresės Jausmas Teresės troško ir prašė kanios, kaip meilės rody-
mo, kaip priemonės sieloms atpirkti. Tai, be abejojimo, sunkiai suprantama
šiuolaikiniam žmogui, kuris, prigimties vejamas, bėga net nuo kanios
šėšlio, - nuo menkiausio galvos skausmo ginsis tabletėmis, nuo dvasi-
nės kanios - kompromisais, gudriomis sutartimis su savo vidaus bal-
su. Bet visi žinome, kaip maža ramybės visa tai duoda sielai. Prilygti
K. J. Teresei kania nelengva, dažnai net ne manoma, pagaliau retai kam
ir duodami tokie išbandymai, - tai išskirtinai Dievo malonė. Tačiau jos
gyvenimas, ištikimybės pareigai, atsisakant savęs, moko mus kantriai pa-
kelti gyvenimo nepriteklus, artimųjų irzlumą, vaidingumą, darbo rutiną,
savo netobulumą. Tose gyvenimo smulkmenose ir slypi tobulas šventu-
mas, mūsų moralinė didybė.

Gali pasirodyti, kad šventa siela praranda gimtą jautrumą, bet yra
atvirkščiai - žmogus tobulas darosi jautresnis. Vienas Dievas težino,
kiek fizinės kanios paklaidos Teresės, savo trapiu kūnu keldama šaltą (žiem-
celis bėdavo nekrenamos), lėtas, alinančias ligas; kiek jį kentėjo, kovodama su
natūraliu prisirišimu prie savo tikrųjų seserų vienuolių, kiek skausmo jai
teikė ilgą tūlų ligą... Apie tas kanias ji prabilo tik prieš mirtį, kad nebūt
vertinama kaip malonės išlepintas kūdikis:

*Matai stiklinėlį, sakytum, kad joje švelniausias likeris; iš tikrųjų
nežinau, ar bėra kas kartesnio. Tatai mano gyvenimo paveikslas:
kiti akimis žiūrint, rožėmis barstytais takais vaikšioju, gardžiau-
sius gerius geriu, tačiau visa tai - kartyb! Sakau - kartyb, nors
man gyvenimas nebuvo kartus, nes kiekvieną kartybą mokdavau
padaryti saldži ir džiuginančią.*

Šalia to kanioji lydavo dvasios sausra, kuri paprastai tiek abejo-
ni ir netikrumo pas ją eilinio žmogaus širdyje. Štai kas sakoma min-
toje monografijoje:

*Ši jos meilė dažnai komunijai tuo ryškesnė, kai turime prieš akis,
kad K. J. Teresės dėjimo metu kamuodavo sausra. Tačiau ji yra pavyz-
dys daugeliui mažai sielų, kurios priima komuniją iš pareigos, iš
klusnumo, iš tikėjimo, o beveik niekuomet nejauia iš to dvasini
paguodą. K. J. Teresės troško Eucharistijos kaip maisto, kuris stipri-
na dvasią, kaip dvasinio peno, kuris yra reikalingas kasdien iš
pareigos vertai atlikti. Ne sentimentalus pamaldumas, bet grynas
tikėjimas nenugalimai nešė jai prie Jausmo aukos.*

K. J. Teresės mirė kaip meilės auka, paklaidojo visas žmogui manomas
kanias, ir paklaidojo su švelnia šypsena. Tik prieš gyvenimo pabaigą ji m-
kalbėti apie savo misiją:

*Niekuomet nedaviau gerajam Dievui nieko kita kaip meilę. <...>
Jis atiduos man meilę už meilę. Po savo mirties liesiu žemei Rožę
liet! <...> Jaučiu, kad netrukus prasidės mano misija, bėtent -*

mokysiu kitus myl ti Diev taip, kaip aš myliu <...> ir sieloms rodysiu maž j kelel, kuriuo esu jusi. B dama danguje, darysiu gera žem je, <...> rodysiu dvasios k dikyst s keli arba pasiklivimo ir visiško atsidavimo keli . Noriu parodyti sieloms tas menkas priemones, kuriomis taip puikiai naudojausi. Kalb siu joms, kad ia, žem je, tereikia vieno: mesti J zui po koj kasdieni maž auk g les ir laim ti Jo Šird ištikima meile! Taip aš laim jau J ir viliuos b sianti maloningai priimta.

Iš tikr j šiandien ji stovi prieš pasaul, tiesdama kiekvienam savo atrast j ir išbandyt j kelel, žadindama tiesos ir doros meil, n dienio gyvenimo triukšme kalb dama apie tylaus vidinio gyvenimo vert ir grož . Monografijos autorius rašo:

Šventoji K. J. Teres Dievo Apvaizdos yra duota kaip tokio krikš ioiniško gyvenimo švyturys m s laikams - tam nuostabiam išradim ir technikos laim jim amžiui - priminti, kad žmogaus grynai dvasin bei vidin didyb yra nenusakomai aukštesn už materialin bei juslin jo veikal didyb .

K. J. Teres s visos kovos ir laim jimai - grynai dvasiniai: materialin ms vertyb ms jos sieloje niekada nebuvo vietos. Netgi išoriniame jos gyvenime, ne tik vienuolyne, bet ir pasaulyje, nebuvo materialini r pesi : ji gyveno vien dvasios reikalais, papras iausi sav s nugal jimo akt vertindama labiau už kok efekting žyg . Kaip K. J. Teres vertino meil Dievui, matyti iš jos žodži :

Atsimenu, kad mažiausias grynosios meil s aktas yra jai [Bažnyiai] brangesnis ir naudingesnis už visus kitus kartu surinktus darbus. <... > Jei esi tokia nerangi, kad sunku pakelti si l ir vis d lto d l J zaus meil s j pakelsi, daugiau nusipelnysi, negu padariusi k žymaus, pagauta uolumo...

K. J. Teres s gyvenimas, tarsi kokia tobulumo virš n , šiandien teikia vilties mums, pavargusiems nuo skub jimo ir gyvenimo tampos, apsuptiems materializmo - ir dvasinio, ir buitinio - mums, kurie taip sunkiai kylame viršukalnes. Ital rašytojas ir publicistas, garsusis konvertitas Džiovanis Papinis (*Giovanni Papini*) savo „Kristaus istorij “ baigia šiuolaikinio žmogaus tragizmo ir ilgesio kupina malda: maldauja Krist dar kart ateiti pasaul,- nes žem ir žmogus nebepakelia neteisypi ir nutr mimo naštos. K. J. Teres mato Krist kiekvienoje sieloje, kiekvienoje širdyje, kur Jis gyvena kaip Mylimasis ir kaip Tremtinys, kaip brangiausias Mokytojas ir kampininkas namys. Tereikia žengti tik vien nedidel žingsnel iš savo egoizmo rato *maž j k dikyst s kelel*, ir išvysime Krist , ateinant d l m s ir mums. Tas vienas žingsnelis yra Meil .

„Sielos istorija“ - tarsi vienu atsikv pimu parašytas meil s himnas Dievui, trokštant savo pa ios kan ia ir nusižeminimu laim ti Jam kuo daugiau siel , nupinti vainik iš maž j aukos žied . Šioje autobiografin je

knygoje (beje, parašytoje ne savo pa jos pageidavimu, o paklusus vyresniosios sakymui), rodan ioje neeilin talent , Šventoji atskleidžia savo vidaus kovas ir laim jimus, savo santyk su Dievu ir pasauliu. Tikint žmog ji žavi ir patraukia *mažajo kelelio* viltimi, netikint ir abejojant - poetiška kalba, grakš iu stiliumi, tikro jausmo grynumu, dvasingumo apoteoze. Nepaprast sielos istorijos poveik pasauliui rodo milijoniniai šios knygos tiražai, vertimai daugel kalb (lietuvi kalb ši knyg išvert J. Talmantas 1931 m.).

Mažasis dvasin s k dikyst s kelelis duodamas kiekvienam - ir darbininkui, ir menininkui, ir valstyb s vyrui, nes kiekvienas aps iai turime k paaukoti, kad kitiems, o kartu ir mums b t lengviau ir šviesiau gyventi.

(Pareng R. P. [Al Po iulpait] pagal kun. Juozo Grigai io *MIC* monografij
Šv. K dik lio J zaus Teres - m s laik dvasinio atgimimo pradink ir
Šv. K dik lio J zaus Teres s sielos istorija, jos pa ios parašyta, Kaunas, 1931).

ISTORIJS PUSLAPIAI

Saulius Giraitis [Al Po iulpait]

PRISIMENANT JUOD J GADYN

Ne taip skamba akmen liai

Patkavom daužyti,

Kaip vaitoja m s broliai,

Šiaur n nuvaryti.

Ne taip skamba platus plentas

Gniaužtas diližonais,

Kaip vaitoja m s žem

Po svetimais ponais.

Ne taip puola dr gnas r kas

Kaip dieneļ švinta,

Kaip gausingai m s broliui

Ašar l s krinta.

(A. Baranauskas. *Kelion Peterburkan*)

Tauta, pavergusi kit taut , pirmiausia atima jos valstybin savarankiškum , suparalyžiuoja politin gyvenim , pajungia savo interesams ekonomik . Bet tai išoriniai okupacijos bruožai - jie nereiškia nei tikro laim jimo, nei pralaim jimo. Paskui išorin okupacij visada eina pastangos pavergti tautos vidin pasaul . Jeigu tauta išorin s okupacijos s lygomis paj gia išlaikyti tik jim , savo tautin mokykl ir kalb , ji nepraužas.

Šiandien, prisimindami juod j tautos godyn - spaudos draudimo laikus (šiomet sukako 75-eri metai nuo jos atgavimo), ne tik SU skausmu, bet ir SU nuostaba bei pasididžiavimu žvelgiame t 40-ies met laikotarp , kuris gal jo galutinai surusinti Lietuv , bet iš tikr j tapo tautinio atgimimo laikotarpiu.

1863 m., pralaim jus sukilimui, Vilniaus generalgubernatorius Michailas Muravjovas, kitaip dar žinomas *Koriko* vardu, uždraud lietuvišk spaud lotyniškomis raid mis. T draudim žodžiu patvirtino caras. Buvo uždarytos ir parapin s lietuviškos mokyklos, steigtos vysk. Motiejaus Valan iaus (tada Lietuvoje j buvo apie 150). Taip buvo padaryta viskas, kad, Antano Baranausko žodžiais tariant, Lietuva tapt *ir tamsi, ir juoda*. Rusijos švietimo ministro protokole 1870 02 02 rašoma:

Žinoma, vis svetimtau i , gyvenan i m s t vyn s ribose, švietimo tikslas negin ijamai turi b ti j surusinimas ir suliejimas su rus tauta.

Verta prisiminti ir Rusijos pradin s mokyklos nuostatus, kurie buvo sudaryti caro Nikolajaus I laikais, bet ypa uoliai vykdyti amžiaus pabaigoje:

- 1) pradinis švietimas visoje imperijoje, nepaisant tikybos ir kalbos skirtum , turi b ti grynai nacionalinis (rusiškas);
- 2) turi b ti panaikinti nereikalingi mokomieji dalykai;
- 3) reikia pašalinti iš moksl žalingas ir jiems svetimas id jas ir stengtis aukl ti sta iatiki Bažny iai ištikimus s nus ir lojalius pilie ius.

Mokyklose uždrausta d styti lietuviškai net tikyb . Lietuva atsid r daug sunkesn je pad tyje negu kitos Rusijos imperijos tautos: arm nai, latviai, estai tur jo teis mokytiis net gimtosios kalbos, nekalbant jau apie tikybos d stym sava kalba.

Kartu su priespauda prasid jo kova. Visa to meto Lietuvos istorija nužym ta tos kovos faktais. Kova vyko dviem frontais - slaptu ir legaliu. Jai pritar ir j palaik vysk. Motiejus Valan ius. Kunigai kovojo d l teis s tikyb d styti lietuviškai, draud mokiniams lankyti cerkv , kaimie iai mokini t vai reikalau davo pakabinti klas se katalikišk kryži ir dažnai patys savavališkai j pakabindavo (labai dažnai d l to prasid davo mokytojo susirašin jimas su aukštesn mis instancijomis, skundai, protestai, bet kryžius paprastai likdavo savo vietoje). Vyko kova ir d l teis s mald už car kalb ti lietuviškai.

Mokyklose nuolat tr ko mokini , nes t vai vaikus leisdavo slaptas lietuviškas mokyklas. Už slapt mokykl laikym gr s griežtos bausm s, jas persekiojo ne tik žandarai, bet ir rusai mokytojai. Be to, rusai mokytojai buvo pareigoti sekti ir kontroliuoti kunigus, per tikybos pamokas b ti klas je ir klausytiis, kas kalbama.

Jdom, kad caro valdžios potvarkiuose d l mokykl ypatingas d mesys skiriamas mergai i Švietimui (j skai ius tuometin se mokyklose buvo labai mažas), siekiant susilpninti j tautin atsparum . Lietuv motina iš ties saugojo neužgesus lietuviškumo židin , tik jimo švies ir meil savam kraštui. Šiandien taip mažai kalbama apie slapt sias mokyklas - tuos *lietuvi vargo universitetus*, už kuriuos dažnai buvo mokama laisv s kaina; mažai prisimenama ir lietuvi s motinos mokykla, kurios principai, amžini ir šventi, yra tikra nacionalin brangenyb .

Kažin ar kas pajęs vertinti kit to meto brangenyb - *knygnešyst*, reiškini, neturint lygi pasaulio kultūros istorijoje. Uždraudus spaud lietuviškomis raidimis, *prasidėjo karas: kar stojo generolai* (vysk. m. *valan ius. kai kurie jo artimiausi padėjai*), *karininkai* (kunigai, <...> *pasauliniai inteligentai*); *stojo paprasti eiliniai kareiviai* - žmonės *prasiekė, maldingos moterys ir t. t. Ir vieni, ir kiti kovoje parodo savo griežtą pasiryžimą, nenuolankumą*. <...> *Lyg būtų tai atgij ir Lietuv persikl katakomb gadyne s kriškių ionys* (P. Ruseckas. *Spaudos draudimo gadyne*. Kn.: *Knygnešys*. T. 1, p. 14).

Iš ties buvo pajustas pavojus likti be lietuvišk maldaknygi. Tuo pirmiausia susirpino vysk. M. Valan ius, Pr suose išspausdinti pirmąjį laid ir per patikimus žmones atgaben s per sien Lietuv. Tai buvo knygnešyst s pradžia. Tuoj Pr s Lietuvoje sikuria lietuviškos spaustuvs: O. Mauderod s - Tilžje, M. Jankaus - Bitnuose ir kt., o per sien nusit sia spaudos tranzitas. Atsiranda pirmieji lietuviški laikraščiai („Aušra“, „Varpas“, „T vynu s sargas“, „Apžvalga“ ir kt.). T laikraščiai redaktoriai gyveno Lietuvoje, surinkta medžiaga keliavo per sien spaustuvs, kartais net paštu.

Be šviesuomenės pasiaukojimo, kaimieji s moningumo ir atkaklumo šiandien gal neb tureti savo spausdinto žodžio. Tai jis gaivino ir ugd tautinius jausmus. Juk Lietuvai gr s ne tik surus jimas: stipri buvo ir lenk kultūra, kalbos taka, ypa miestuose, - juo stipresn, kad lenkai kent t pa i rus priespaud. Knygnešyst, tautinio atgimimo s j dis neutralizavo ir š pavoj. Sunku vertinti nuostol, kur m s kulturai padar 40 spaudos draudimo met, taiau tie metai buvo ir pasipriešinimo mokykla. Tiesa, buvo m ginim ir oficialiu b du leisti knygas - m gino vysk. Motiejus Valan ius, inžinierius Petras Vileišis. Bet iš t m ginim nieko nelaim ta: net su valdžios leidimu išspausdintos knygos buvo arba sunaikintos, arba uždraustos platinti.

Pati spaudos atgavimo istorija susijusi su Povilo Višinskio vardu. 1900 m., dar b damas studentas, R. Višinskis gavo Mintaujos policijos leidim išspausdinti lietuviškas afišas, skelbianias, kad Mintaujoje b si s lietuviškas vaidinimas. Afišos buvo platinamos Kauno gubernijoje ir policijos konfiskuotos, o R. Višinskiui iškelta byla už lietuvišk spaudini platinim. Gav s bausm, R. Višinskis su savo byla jo iš vienos instancijos kit, kol pagaliau pasiek Senat. ia ir iškilo rusiškosios statym leidybos absurdas: statymo nebuvo, o žmonės, kaip statymo laužytojai, buvo persekiojami, kalinami, tremiami... Paaiškėjo, jog lietuvi spauda teis tai niekada nebuvo uždrausta, taigi lietuviai gal vartoti kokias nori raides (Senato sprendimas buvo paskelbtas 1904 04 24).

Kiek buvo knygneši, šiandien nežinome ir niekada nesužinosime: vieni mir, nesulauk laisvos spaudos, kiti negarsino savo darb. Šiek tiek žini išliko policijos, žandarmerijos, teism archyvuose. Prieš kar apie

knygnešius buvo renkama medžiaga, parengta knyga „Knygnešys“. Sprendžiant pagal pirmą tomą, 11 žmonėms žuvo (daugiausia per susidūrimus su policija), 57 - suimti, 41 - išstremti. Vaclovo Biržiškio skaičiavimu, 1889-1896 m. vien caro žandarai patraukė teismo atsakomybėn 273 asmenis. Savaime suprantama, tai neišsams duomenys, bet ir jie rodo knygnešystės mastą.

Tad kokie gi buvo mūsų knygnešiai? Ne kartą norėta sumenkinti jų vidinį nuostatą, laikyti juos tik pelno besivaikaisiais kontrabandininkais. Be abejo, pelnas šit reiškia: ne vienas, be knygos, nešdavo ir kontrabandininkai prasiškę prekėmis. Tačiau vien dėl pelno nebūtė kilęs toks sąjūdis - praturtėjimo troškimas per menkas kompensuoti rizikai ir pavojams, kratai ir suimimams. O kiek knygos atimta per kratas! Pagaliau ne vienas iš knygnešystės turtininkų nesuskrovė.

Knygnešystei reikėjo drąsos, fizinės sveikatos, išradingumo, gebėjimo pergudrauti žandarų pinkles, progai pasitaikius, net papirkti. Knygnešys buvo pirmas spaudinio skaitytojas, savotiškas inteligentas, plataus akiraičio žmogus. Todėl, kad pirmas žinomas knygnešys - moteris - *Karolina Laniauaitė*. Keliskart ji buvo suimta, kalinta, o 1872 m. išstremta Olo-neco gubernijoje neribotam laikui.

*Draudžiamosios gaidynės knygnešiai, šiaip knygplatintojai, tautiškos ir kitokios sąmonės žadintojai, - rašo P. Ruseckas, - dideleje savo daugumoje buvo prasiekę, bemoksliai, dažnokai net berašiai. Tačiau buvo tai žmonės apsiskaitę arba šiaip saviškai susipratę; buvo tai savo rėšies liaudies šviesuomenė. Tie žmonės tada varė beveik visą tautos atgijimo darbą: jie švietė savo dar nesusipratusių brolius, jie, lyg tie kurmiai, nuolat besiknisdami, ar russtatomus lietuviams dvasios vergovės rėmus, neleido siki nyti jų užgaidoms; per juos reiškėsi atgyjanti mūsų tautos dvasia; jie praktiškame gyvenime stovėjo mūsų tautos priešakyje ir jos idealų vykdinime tai laik prislėgtoje, nenormaliame gyvenimo gyvenančioje Lietuvoje dirbo inteligentų darbą, nes tikrąjį inteligentų didžiausiuose Lietuvos plotuose arba visai nebuvo, arba buvo tik kur ne kur po vieną kitą išmitytą ir, be to, budrios žandarų akies sekamą. Jie visi, tie susipratę kininkai, bežemiai, vairūs darbininkai, amatininkai, smulkūs krautuvininkai ir t. t., uoliai, nenuilstamai, dideliu pasiryžimu vykdė tai, ką laikraščiuose, knygose išskaitydavo, ką neskaitydami inteligentai šiokių ar tokių būdu sumanydavo, paskelbdavo, jiems kuriuo nors keliu kvėpdavo! Jie ruošė, pureno dirvą didelei, tai laik akimis žiūrėnt, Lietuvos ateities (R. Ruseckas. *Spaudos draudimo gaidynė*. Kn.: Knygnešys. T. 1, p. 19).*

Labai daug medžiagos knygnešiams pažinti duoda minėtas „Knygnešio“ leidinys. Tai savotiška lietuvių spaudos platinimo istorija. Knygnešiai mus stebina ryžtu, išverme bei tikėjimu, kad juodoji gaidynė neamžina.

Kaip himnas tada skambėjo Antano Baranausko žodžiai iš jo „Kelionis Peterburkan“:

*Kad tu, gude, nesulauktum,
Ne taip, kaip tu nori,
Bus, kaip Dievas duos, ne tavo
Priesakai nedori.*

Paprastas lietuvis jaut, kad išorin priespauda - lietuvišk mokykl, lietuviško rašto uždraudimas (lietuviška spauda rusiškomis raidėmis buvo leidžiama, netgi skatinama) netruks peraugti vidin, netruks pasiekti sien ir prot, todėl jai priešinosi visais manomais būdais.

Šiandien turime lietuviškas mokyklas, lietuviškas spaustuves, rodo, nestokojame lietuvišk knyg. Bet ar turime tikrą spaudos laisvę? Oficialiai propaguojamas taut nacionalinio suklestėjimo ir internacionalinis brolybės principas, vis platesnis rus kalbos sigalimas valdiškuose raštuose, viešajame gyvenime, moksliniuose darbuose (visos disertacijos turi būti rašomos rus kalba), rus kalbos valand didinimas vidurini ir aukštesni mokykl programose, kai kuri dalykd stymas tik rus kalba, - ar visa tai nereiškia tik patiksl, kaip nurodyta straipsnio pradžioje cituotame protokole?.. Tai gali patvirtinti ir potvarkiai, oficialios (dažniau slaptos) instrukcijos, ministr sakymai, kaip, sakysime, TSRS aukštojo ir specialiojo mokslo ministro V. Jeliutino sakymai *Apie tolesn rus kalbos mokymo ir d stymo priemoni tobulinim s junginise respublikose* (1978 12 06 ir 1979 01 17), specialios konferencijos, kuri nutarimai prilygsta statymams ir kuriose svarstoma, kaip, palengva išstumiant nacionalines kalbas, labiau traukti rus kalb viešą gyvenim, asmenin bendravim, kaip skatinti vadinamąjį dvikalbiškumą vaik darželiuose, mokyklose ir šeimose (tokia konferencija šiemet gegužės mėnesį vyko Taškente).

Ir nacionaliniais kalbomis leidžiamos knygos, laikraščiai prisigriebtinamosios internacionalinios dvasios, rus tautos ir kalbos meilės. Šiandien rusinimas skverbiasi daug giliau, - ne tik išor, bet ir žmogaus vid. Skverbiasi labai subtiliai, tiesiog nepastebimai, dėl to yra daug pavojingesnis, tarsi dėl to veikimo nuodai. Anksčiau knygnešis gabenama lietuviška knyga skleidė šviesą, žadino tautinius jausmus, jautrumą skriaudai, užsienyje galėjo veikti lietuviškos spaustuvių. Šiandien tokios galimybės neturime. Šiandien mūsų nepasiekia užsienio leidiniai, o kurie pasiekia, dulka bibliotekų spec. fonduose, kaip ir daugelis prieš kar išleisti knyg. Todėl, prisimindamas ano meto juodąjį gaidyn, nejuokiam galvoji apie dvasinį alką, laisvo žodžio alką, jaučiam kiekvieno, kuris dar nepaskendo miesioniškumo ir susitaikymo linėje. Ir nežinia, kada tik alką galime numalšinti. Tad svarbu, kad nuolatose jaustume jį, kaip savo Tėvynės Lietuvos žaidimą.

Diemed lis [Angelina Mocevi i t]

KNYGNĖŠI LIETUVA

Lietuva,
 Knygneši Lietuva,
 Ko tu li di,
 R pintoj liu parimusi,
 Prie viešojo kelio
 Ko li di?..

Štai tavo moterys,
 Štai tavo motinos -
 Girtos motinos
 Ir meil j girta.

Ar neišduos ji
 Vaiko ašar ?
 Ar neužgesins šeimos židinio?
 Ar nesutryps tautos
 Ir savo ateities?
 Ir kas jas išteisint gal s
 Prieš istorij ?

TAUTOS DVASIOS MILŽINAI

VYD NAS

Oi Lietuva, kur tu, vargše, grimzti?

Kuomet išvysiu kylan i tave?

Kuomet prašvis v l amžinoji saul ?

(Amžina ugnis)

Reta žmonijos - ne tik Lietuvos - kult ros istorijoje asmenybi , kurios šviest tokiu nesudrumstu dvasingumu, sielos kilnumu, kaip Vyd nas. Vaižgantas rinko m s kaimo deiman iukus, žvelg juos varg ir darb išvargintame Lietuvos kaimo žmoguje, o Vyd nas nuo k rini heroj pasaulio nuval kasdienyb s ir buities smulkmenas. Vyd no dram herojus - tautos kryžkeli gyventojas, nešantis savyje vis t vyn s likimo tragizm . Lietuva, amžiais kovojusi su vokie iais, nepaliaujamai guli rašytojui ant širdies - tai ir tolimas pagonyb s saul lydis (*Amžina ugnis*), ir ne per daug nuo m s dien nutol Pirmojo pasaulinio karo vykiai (*Pasaulio gaisras*), ir istorinis tautos likimas (*Prabo i šeš liai*).

Lietuvos karin s j gos per silpnos kovoti su galingais kaimynais, taciau moraline stiprybe ir išsverme ji nenugalima. T vyn s stiprum Vyd nas

suvokia kaip tautinio ir žmogiškojo orumo išsaugojim , tradicij išlaikym . O tai pirmiausia - dvasinio tyrumo išsaugojimas. Lietuvi tautos kova dėl savo valstybinis ir dvasinis nepriklausomybės negalėjo nebūti dramatiška, bet būdama dramatiška (net tragiška) ji nėra beviltiška; net skaudžiausio pralaimėjimo valandą dega vilties kibirkštis, nes dvasia nesunaikinama.

Tautos dvasinio idealo, vidinio tyrumo idealo Vydanas ieško moters asmenyje; jis ją laiko dvasini ir moralini vertybi saugotoja. Gražvyda „Amžinoje ugnyje“ ir Mag „Pasaulio gaisre“ kaip tik ir kūrė šį idealą. *Gražvyda* žėva, gindama paskutin Romuvos ugnies kibirkštį, skelbdama, kad ji turi degti kiekvieno lietuvių širdyje kaip tautinio nenugalimumo simbolis. *Mag* - tarsi kankin už tautos moralinį tyrumą. Tik nesudrumstas moralinis tyrumas pajėgus atsisipirti prievartai ir pavergimui, tik jis teikia atgimimo viltį. Štai *Mag* s žodžiai:

Mes, mergaitės, dabar atstovaujame visai tautai. Ji pradėjo jau naujai gauties. Net jau kalbta apie jos nepriklausomybę. O iš tikrųjų tauta atsigauna tik iš motriškųjų. Jos turi būti kilni siekim, skaisi širdži, malonios, doros. <...> Kokios mes būtume, tokios bus naujos kartos. Turit būti dar kilnesnės, tauresnės. Tam tai mes, mergaitės, tautos gyvenime. <...> Mes, motriškosios, esame tautos širdis. Kokios mes, tokie ir vyrai, tokie bus ir mūsų vaikai. O mes dabar pavojuje, ne mūsų gyvybė, bet dorovinis mūsų švarumas, mūsų skaistybė ir toliau patikno sveikata. Su nykstančia motriškųjų skaistyste nyksta ir visa tauta...

Moralinis žmogaus tyrumas neatsiejamas nuo jo ryšio su Dievu, kaip Kristus, kaip visa apimančia Meile. Paviršutiniškai sprendžiant iš dramgalima manyti, kad Vydanas yra lietuviškos pagonybės apologetas. Iš tikrųjų jis gina ne pagonybę, kaip religiją, o pačios religijos tyrumą ir taurumą. Religija tol gali tobulinti ir daryti šventesnį žmogų, kol ji tyra, kol ji ne siskverbia žemiški, egoistiški tikslai.

Kaip Vydanas vertino religiją (ir btent - krikščionišką, didžiąją dorojintą, žmogaus šventintą), matyti iš jo straipsnio „Atsiminimai ir svarstymai tikiybės atžvilgiu“. Religiją Vydanas laiko vieninteliu žmogaus didybė lemiančiu faktoriumi, kultūros pagrindu, apsauga nuo žalingos civilizacijos padarinių. Žmogus, norėdamas suvokti Dievą, pirmiausia turi pašalinti nuo širdies viską, kas trukdo pamatyti tikrąjį esmę.

Tiktai tada galima numatyti Dievą esant savo esmėje, o esmė Dievuje, kada išsvengta visoki apsisvaiginim. Kuris nesisaugoja nuo visoki apsisvaiginim, tojo skelbimais šventi žodžiai tesilieka tušiais garsais. Nėra juose taurio ir dvasinio skambesio.

Tokiu apsisvaiginimu šaltiniu Vydanas laiko šiuolaikinę civilizaciją: žmogus, kurdamas vis daugiau daiktų, kitaip tariant, materialinį kultūrą,

tariasi es s gamtos ir visatos viešpats, ima nebesuvokti, kad visa, kuo jis naudojosi, t ra K r jo duotos priemon s dvasiniam sav s bei pasaulio tobulinimui, ir praranda tikr j ryš su Dievu. Tuo tarpu, Vyd no žodžiais tariant, *tikyba buvo ir yra esmiškas visos žmonijos dvasinio gyvenimo pažymys ir ypatumas.*

Savo veikla žmogus sujungia aukš iausios K rybos vyksm . Atviras, nuskaidrintas, dvasingas žmogaus santykis su Dievu nušvie ia žmogaus darbus amžinojo SI pinio atšvaitu. Ir atviršk iai, kai ryšys su Dievu nutr ksta, žmogus tarsi praranda savo dvasin pagrind . Gilusis bet kokios žmogiškos k rybos turinys slypi Dieve.

Atitinkamas turing jimas aišk ja ir iš visokio vaizdavimo, iš meno k rinio. Kur menas nuklimpo, žmogaus s monei skendejant daikt-tiškume, gana aiškiai matyti iš to, kas vadinama ekspresionizmu, futurizmu, dadaizmu ir kt. Esmiškas turingas menas t ra gali-mas, kada dieviškasis K r jas pasireiškia žmogumi. Tokio meno k riniai yra tiesiog nušviesti, ir tod l j grož spindi. Ji rodo, kad pavidalas yra užpl stas didio t rio, šviesaus s moningumo...

Žmogaus asmenyb je Vyd nas išskyr dorov , kurios pagrind taip pat ieškojo tikyboje:

Visai ypatai reikšminga tikyba yra dorovei. Kad mokslas ir menas grindžiasi šiek tiek ant likimo suteikt gabum , kada dorov yra kiekvienam žmogui jo žmoniškumu diegta. Žmoniškumo pradas žmogaus asmenyb je, jo paskira, vadinta individualia, s mon yra k rybos pašaukta viešpatauti asmenyb je.

Žmogus tiek gali pažinti Diev , kiek pats savo dvasia paj gia pakilti, kiek geba atsiverti kaip k rinys K r jui. O to atsiv rimo pagrindas - malda ir meil , kaip atsakas Amžin j Meil . Vyd nas nuolat tai akcentuoja, išskeldamas krikš ionyb kaip žmogaus tikrosios esm s ir paskirties atskleidim .

Neatsitiktinai Vyd nas tiek daug kalba apie religij , laikydamas j pagrindine žmogaus esm s reiškimosi forma, - visa tai yra kil iš jo asmenin s patirties, gili apm stym ir studij . Jis pats gyveno taip, kaip mok :

Jo skelbtos mintys ir visa jo k ryba taip labai suaug su jo paties gyvenimu, kad sudaro vien harmoning visum . Sunku rasti kit tautos s n , kuris taip glaudžiai susiet savo skelbiamas mintis su savo gyvenimu ir b t ryškiausiu j k nytoj . Jo visas gyvenimas buvo lyg viena malda Aukš iausiam, lyg meil s himnas viskam, kas gyva. Iš savo dvasios skaidrumo jis žvelg šio pasaulio kasdieniškum ir menkyst , triukšmingum ir mel , vidaus pasaulio sl pinin-gum su vienodu ramumu ir dvasios tilsmu, pasilikdamas dvasioje nesukr stas ir nenukreipiamas nuo gyvenimo tikslo - s moning ti ir skaidr ti Aukš iausiam (A. Krausas. Vyd nas - tautos žadintojas).

Vyd nas - Vilius Storosta - gim 1868 m. kovo 22 d. Jonai iuose (Šilut s r.), lietuvio protestant pastoriaus šeimoje. Augo labai religingoje atmosferoje, anksti prad jo dom tis filosofija. Studijavo Pilkalnio ir Ragain s mokytoj seminarijose, Greisvaldo, Hal s ir Leipcigo universitetuose. Mokytojavo Kintuose, v liau - Tilž je. Yra paraš s apie 70 veikal , nemaža j yra filosofinio, pedagoginio, istorinio ir filologinio turinio - tais raštais steng si atskleisti platesnius akira ius lietuvi tautai, žadinti žmoniškumo ir k rybos galias. Jo steigta *Giedotoj draugija* tur jo didžiul tak tuometinei Mažajai Lietuvai, kuriai gr s nutaut jimas, susiliejimas su vokie i tauta. Vyd nas leido dain rinkinius, skait daug paskait , kurios dar didel poveik jaunimui. Gyvenimo pabaigoje jo lauk skaud s sm gai - brolio, žmonos mirtis. Pats jis buvo nuolat vokie i nacist persekiojamas, uždarytas kal jim , paskui skiriama ilgalaik policijos prieži ra, kol pagaliau pavyksta ištrkti Vakarus. Mir 1953 m. vasario 20 d. Detmolde (Vokietija).

A. Krausas rašo:

Nuo kal jimo dien iki išb gimo Vakarus, per šešerius metus, Vyd nas gyveno vienuolio gyvenim . Jis dien dienas praleisdavo vienas prie rašomojo stalo. Visi jo šalinosi, nes buvo uždrausta su juo bendrauti. Por kart per savait susitikdavo žmog nu j s krautuv apsipirkti maisto produkt . Užsidar s vienatv je per dien dienas rašydavo, kurdavo. Protarpiais atsis davo prie savo vienintel s draug s arfos, kurios stygos prabildavo skundo ir skausmo akordais.

Ir sunkiausiomis aplinkyb mis Vyd no dvasia nepal žo, o pakluso geležinei valiai. B damas griežtas sau (nuo ankstyvos jaunyst s vegetaras ir abstinentas, praktikav s griežt gyvenimo b d), jis buvo švelnus ir geras kitiems:

Iš jo veido spind jo šviesios, malonios, gilaus žvilgio akys. Ypa kalbant nušvisdavo nepaprasta šviesa. <...> Nesu n vieno kito žmogaus užtik s savo gyvenime, - rašo A. Krausas, - kuris su tokia pat meile ir gailestingumu sutikt tiek prieš , tiek savo bi iul . Vyd nas yra viena šviesiausi ir nuostabiausi asmenybi lietuvi tautos ir žmonijos gyvenime.

Galima dar pridurti: tai buvo rašytojas, filosofas, kult ros veik jas, žmogus, kuriam jo skelbiami principai ir jis pats buvo viena.

(Pareng Ramun Palaukyt [Al Po iulpait])

* * *

Šiomet sukako 35 metai, kai vyskupas Vincentas Sladkevičius gavo kunigo šventimus.

Jo Ekscelencija gimė 1920 m. rugpjūtio 20 d. Žasliu parapijoje;

1944 m. kovo 25 d. Kaune šventintas kunigu;

1957 m. per Kalėdas Birštone konsekruotas vyskupu.

Šio Jubiliejaus proga „R. Pintoj lietuviškai“ skaitytojai atsiuntė vysk. Vincentui Sladkevičiui dedikuotą eilę raštų.

O DIEVE MANO

Glaudžiūosi prie Tavo, o Dieve mano,

Nesenkančios Gyvenimo Versmės.

Kai siauria audros, kai ramu ir gera,

Ir kai ateina negandgrėsmė -

Glaudžiūosi prie Tavo, o Dieve mano!

Suklupsulinkstu prie Tavo kojelių -

Leisk padėkoti gyvenimu visu.

Užsistatyties kovoje prieš melą,

Kad būt žemėje visur šviesu - - -

Suklupsulinkstu prie Tavo kojų.

Glaudžiūosi prie Tavo, o Dieve mano,

Visos esybės ilgesiu šviesiu...

Einu dū kodamas už duotą kelią,

Jame ne vienas - su Tavim kartu -

Kaip gera prie Tavo, o Dieve mano!

Sakalas [kun. Aleksandras Markaltis SJ]

MANO ŠVENTOJI TAUTA

Dar ten toli toli, svetimoje šalyje, daug liūdnų garsų apie tautos nuodėmą, puolimą, stabmeldystę man širdį draskė, kad, prakeikė vaidilą ir tūkštų kapus, gieda giesmę klaiči.

Svarstyklės suklastotos, kunigaikščiai kyšiais papirkti, našlė byla teisme neranda gynėjo, tautos duktė, sekdama paskui žaltykslį, pasiklydo raistuose. Nebedaro teisybės kriviai ir krivai iai, o neblaivi pokyli besaikį prabangų sutemo ir užšalo širdys tų, kurie turėjo kitus apšviesti ir sušildyti.

Tai kodėl gi nieks šventos Tautos nemato - naujo Izraelio, kur iš nuodėmės Egipto, iš nelaisvės namų per Dievo gailestingumą į raudonus sausomis kojomis išjusi, ilgus metus per dykumą ištikimai keliauja? Žadėtą amžiną Tavyne, žemę, tekančią medumi ir pienu, maitinamą stebuklinga mana iš dangaus ir su džiaugsmu geria vandenį iš Atpirkėjo septynių šaltinių?

Tai ji mane kaip motina sutiko ir išties rankas grįžtant s nel, amžinu kanios kraiu nešin Tobij; ir aš ma iau jos veid švies, tyr, gintariniais perlais ašar sagstyt, kai meld s ji šventov se T vyn s.

O Tu, šventa, nesutepta ir neparduota, per šitiek met priespaudos amžinai lempei nei šventov se, nei širdyse užgest neleidusi, ir lyg vanduo mažais upeliais per dykum minios girtuokli, šeimos židinio ardytoj ir nuo doros sait atspalaidavusio jaunimo sunkiesi ir plauki vis bažny i.

Apie koki gyvenimo išmint ir drausm pasakoja Tavo tyl s žingsniai, kuklus skoningas aparadas! Apie koki Dievo meil kalba ilgesiu spindinios Tavo akys ir skaist s veidai nuo švento Dievo kalno leidžiantis!

Aš ma iau Tave, klpan i Aušros Vartuose, Šiluvoj, Žemai i Kalvarijoj, kai alsavai bendros maldos smilkalu brangiausiu; ir klausiausi Tavo galingos masin s giesm s, kur tiek harmonijos, tiek švelnios didyb s aidai.

Šventa esi, visais Tu Sakramentais, spaudusiais ženkl delne, veide ir širdyje lyg Atpirk jo atvaizd, kad b t jis Tavo tvirtyb s ir simbolis, ir žiedas, ir šaltinis.

Šventa esi sen ir nauj knygneši ryžtu, meile ir pasiaukojimu gimtajam žodžiui, gimtajai miniai. Ir stebisi, ir g risi šiandien pasaulis tuo retu meil s ir dr sos fenomenu; ir ta praeitimi tebebulsuoja Tavo nari širdys, kilni j proseneli kraujas, tvinksintis slap iausiomis k no ir sielos gyslomis.

Šventa Tu vien tik jimo, vilties ir meil s dabartim testiprinama, kai, visko žem je netekusi, širdimi danguj jau gyveni.

Šventa Tu savo ateitim, kur tyliai br sta su viltimi ir motinos malda ties lopšiu k dikio nekalto, ir ties kryžiumi galulauk je, palydint s n tolimon gyvenimo kelion n.

Šventa esi Tu net silpnyb mis, klaidomis ir nuopoliais, nes kenti d l to ir atgailauji. Ir tod l tiek kart virš Tavo galvos buvo pakelta išrišim duodanti ranka...

Visame pasauly ir istorijoj Tave tik vien aš žinau, kuri ne su kitais, bet su savim kovoji slap iausiame širdies kampely. Niekur negird ta, kad savyje, o ne kitame kalt s kas nors ieškot, kad kas save pasmerkt, teist ir nubaust, užuot kankin s kit. Tokios kovos ir tokio teismo žem j niekad nematyta. Ir tod l šventa esi, Dievo Tauta, kurios kad ir mažiausia pergal širdy yra vertesn už pasaulini front žygius ir triumfus, nes šie beregint dulk mis pavirsta, o Tavo pergal s - amžiams lieka.

Šventa esi, mano Tauta, skais i ir Dievui pašv st mergeli širdies ir išor s nevystan ia puošmena, kai jos tyliais vestali žingsniais prie amžin ir niekad neužgesinam gyvyb s ir gyvenimo aukur tarnauja maldos, skaistyb s ir gailingumo kvapsniu...

Šventa Tu kankiniai, nevainikuotais Bažny ios ir T vyn s, kur iš vis pasaulio pakraš i sugr žta, ir tais, kurie jau niekad niekad nebegr š. Jie neša Tau kan ios lobyno krait, iš kurio per amžius kart kartos sems.

Taip, Tu šventa, Tu išrinktoji Viešpaties Tauta, kad amžiais Jo kalvarijas ir Jo agonij kartotum. Nepaisant beg diškiausio smurto, Tu esi tyra ir nekalta, ištikima ir mylinti, vis graži ir k nu, ir siela, kai aš matau Tave suklypusi ir gintarin Tavo veid , apšviest iš Dievo prieangi .

Pagaliau šventa esi, o mano Tauta, krikš ioniškos mirties šeš liu, kuris iš tolo savo didži rimt , išmint ir drausm ant Tavo veido, žingsnio, žygio meta, kai Tu eini maldos ir atgailos, didžios kantryb s keliu, kai Tu savo vaikams *Amžin j atils* bažny ioj giedi, nes *brangi Viešpaties akyse Jo teisi j mirtis* pagal šventojo Pranciškaus „Saul s giesm “:

*B k pašlovinas, Viešpatie, už m s ses Mirt ,
kiet , r s i , niekam neišvengiam .*

*Vargas tik tam, kas nuod m je miršta,
bet palaimintas, kur ji randa Tavo valioj -
antros mirties jis neragaus per amžius.*

M S ŠVENT S

J. M-tis [Jonas Ambraziejus]

ŠVEN I ESM IR PAPRO IAI

Pas mus teb ra aktualus religini šveni (tiksliau - ne pa i šveni , bet j vertinimo) ir tradicij klausimas. Vyksta kova d l religini šveni ir tradicij „nuosavyb s teisi“. Tai pasakytina tiek apie didži sias šventes - Velykas, Kal das, Sekmines, tiek apie tradicijas, susijusias su religiniu kalendoriumi, - apie V lines, Užgav nes, tiek apie žmogaus gyvenimo vykius, lydimus religini apeig , - vestuves, krikštynas, laidotuves. Buvo laikas, kai visos šios švent s buvo atmetamos ištisai, su visa j atributika. Dabar pad tis kitokia: nebesitikima religini šveni ir tradicij išgyvendinti tiesioginiu puolimu, tad stengiamasi jas „apvalyti“ ir, suteikus nauj , socialistin turin , panaudoti naujoje visuomen je.

Šias pastangas m ginama pagr sti teoriškai. Pasirodo daug vairi darb ir laikraš i straipsni , nagrin jan i Velyk , Kal d ir kt. kilm , šventimo papro ius ir siekian i rodyti, jog tai ne krikš ioniškos švent s. B dingas šia prasme Pran s Dundulien s straipsnis: „Lietuvos saul s sugr žimo šveni apeigos“, išspausdintas mokslo darbuose „Istorija. XI“. Autor s teigimu, jos darbe *bandoma nušviesti trumpiausios dienos ir saul s sugr žimo šveni apeigas bei papro ius, j kilm , reikšm bei prasm* . Taip apibr žusi savo darbo tiksl , ji kalba apie Advent , K ias, Kal das, Naujuosius metus, Tris Karalius, t. y. šventes ir datas, kurios m s s mon je savaime asocijuojasi su krikš ionybe. Štai ia ir prasideda neaiškumai.

Paži r kime, pavyzdžiui, kaip aiškinamos Kal dos: *Kal dos yra prose-
novin agrarin* (?) *švent . J pavadinimas žinomas daugeliui taut*

(rom nams, graikams, slavams, albanams ir kt.). Toliau pateikiama keletas žodžio *kal dos* kilm s aiškinim . Pažymima, jog Romoje *kal domis* buvo vadinama pirmoji m nulio dekada. Po ši žangini aiškinim pr einama prie pa ios švent s ir jos šventimo nagrin jimo. Teigiama, jog *pas mus, kaip ir kitur, kal dos prasid davo (?) gruodžio 25- . Ta diena buvo laikoma saul s bei augmenijos dievo gimimo diena. Tokiu dievu egiptie iai laik Ozir, babilonie iai - Tumuz , iranie- iai - Mitr ir t. t. Mitros kultas pirmaisiais m s eros amžiais paplito Romos imperijoje. Jo gimimo diena buvo šven iama labai iškilmingai. sigal jusi krikš ionyb vietoj Mitros gimimo dienos nuo III a. prad jo šv sti Kristaus gimimo dien . <...> Lietuvi kal d apeigos turi daug bendro su kit indoeuropie i taut ap- eigomis. Jose buriama, atliekami magiški veiksmai, dainos ir kt., susij su b simos vasaros derliumi. Šiose švent se išliko archajiš- kiaus tik jimo element (p. 207).*

Kaip matome, autor „nepastebi“ skirtumo tarp švent s papro i ir pa ios švent s. Ozirio, Tumuzo, Mitros, Kristaus gimimo dien švent s, lietuvi saul s sugr žimo švent s - jai vis tos pa ios *kal dos*. Taip skirtingi reiškiniai sutapatinami pagal išorin panašum . Tokiu metodu vadovaujantis, b t galima rodyti, kad *Geguž s pirmoji* iš tikr j yra *Velykos*, nes abi šios švent s dar vadinamos pavasario švent mis: Geguž s 1- j vyksta eisenos su v liavomis, žalumynais, g l mis, kas b dinga ir Velykoms... Ta iau jei kas pam gint tokia tema rašyti „mokslin“ darb , b t palaikytas šarlatanu, nes teiginio absurdiškumas aiškus kiekvienam. Tai d l to, kad abi šios švent s gyvos. Jeigu, pavyzdžiui, Velyk niekas nešv st , sutapatinimo absurdiškum pasteb t toli gražu ne kiekvienas. Tuo tarpu dabar visiems aišku, kad šios švent s skiriasi savo esme: viena pažymi darbinink solidarumo dien , prad t šv sti nuo Amerikos darbinink demonstracijos sušaudymo, o kita - Kristaus prisik lim .

Mitros ar kurio kito rom n dievo gimimo dienos ne mažiau skiriasi nuo Kal d , kaip Geguž s 1-oji nuo Velyk . Tai, kad krikš ionyb absor- bavo daug pagonišk šven i papro i , jos esm s nepakeit . Jeigu palyginsime Kal d šventim Lietuvoje ir Afrikoje, matysime didel išorin skirtum , ta iau kiekvienam bus aišku, jog tai ta pati švent . Visiškai skirtingos esm s švent s išoriškai gali b ti labai panašios, o ta pati šven- t skirtingose tautose ir kult rose gali ryškiai skirtis.

Tie svarstymai turi toli gražu ne vien teorin reikšm : tokio tipo teo- rijomis grindžiama praktin komunist partijos veikla religini šven i atžvilgiu - švent s laikomos vienu iš pagrindini „religini atgyven“ rams i komunizm kurian ioje visuomen je. O pagrindiniu vis šven i rams iu laikomas j suaugimas su liaudies paproiais ir tradicijomis. Ma- noma, jog tereikia iš „tamsybinink“ atimti š ramst , ir katalikyb Lietu- voje sugri sianti lyg kort namelis.

Iš šio požiūrio ir išplauk daugiau nei prieš 15 metų pradėtas vėjus „apvalyti“ liaudies papročius ir tradicijas. Buvo pradėtos organizuoti Pavasario, Žiemos šventės, Mirusių pagerbimo diena ir kt. R. Dundulienės tipo autoriai aiškino su Kalėdų, Velykų ir kitomis šventėmis susijusių papročio pagonišką kilmę, o „veiksmažodis“ žmonėms šiuos pagoniškos kilmės papročius stengėsi atitraukti nuo krikščioniškų ir papročius paskelbti švente. Tačiau kuo toliau, tuo labiau net ir patiems organizatoriams dar siūlyti aišku, jog visos tos šventės prasideda ir pasibaigia paprasčiausiu maskaradu, geriausiu atveju - neblogu festivaliu ar muge: tikromis šventėmis jos taip ir netapo. Kitaip ir negalėbome būti. Juk vairiomis apeigomis, žaidimais šventė pagerbiama, išaukštinama, bet jokia būdu ne sukuriama. Kitados pagonims visi šie, dabar „apvalomi“ ir „atgaivinami“, papročiai patys savaime irgi nebuvo šventės: šventė buvo tai, kas juos prasmindavo. Persirenginėjimai, bėrimai buvo atliekami ne dėl pramogų, bet todėl, kad visam tam buvo teikiama tam tikra prasmė. Saulė grįžimas reiškė kur kas daugiau negu paprastą gamtos reiškinį.

Kiekviena šventė turi turėti pagrindą, susijusį su žmogaus dvasiniu gyvenimu, t. y. šventė sudaro ne tik išorinį apeigos ir pramogų. Jos netgi nebūtinai. *Vasario 16-oji* - Lietuvos Nepriklausomybės diena - dabar Lietuvoje nepažymima jokiais oficialiomis ceremonijomis, tačiau dėl to ji nenustojo buvusi švente: paprastas nuoširdus rankų paspaudimas tą dieną nepalyginamai reikšmingesnis už išpaštas ir bedvas dirbtinai šventės butaforiją.

Pirmuoju naujosios tradicijos kūrėmo politikos taikiniu tapo *V linija*. Anksčiau Mirusių pagerbimo dienos nesutapdavo su *V linija*, o dabar jos rengiamos tą pačią dieną. Kapinse taisomi garsiakalbiai, o gyventojams išsiuntinami pranešimai (?!), raginantys sutvarkyti artimųjų kapus ir kviečiantys numatyti dieną juos aplankyti. Tai gi panaudojama ne tik atributika (kapų tvarkymas, kolektyvinis lankymas, žvakų deginimas), bet ir tradicinė data.

Tai, kad mirusius vienu kartu pagerbia skirtingi pažiūrėjusių žmonių, galima būtų vertinti teigiamai. Kas blogo, pavyzdžiui, kad kapinse tą dieną rengiami garsiakalbiai? Juk iš jų sklinda tinkama muzika, o dėl kštus eilraščių, raginančių prisiminti tuos, kurie žuvo, kad mes gyventume, ir garsiakalbių girgždesys galima nekreipti dėmesio. Tik ar ne per daug mes linkime *nekreipti dėmesio*? Juk tie mirusių pagerbimo renginiai - tai ne kažkas naujo. Tai taisyklės tos pačios politikos, kuri Katedrą pavertė paveikslų galerija, Šv. Kazimiero bažnyčią - ateizmo muziejumi, daugelį kitų bažnyčių - sandėliais, kino teatrais, šokių salėmis...

Žuvusiems ir mirusiems reikalinga pagarba, ir daugelyje pasaulio šalių jie pagerbiami bendrai. Kaip sakoma - mirtis visus sulygina. Pavyzdžiui, JAV vienodai pagerbiami žuvę pilietiniame kare, nepriklausomai nuo to, kurioje pusėje jie kovojo. Netgi Ispanijoje pastatytas didžiulis memorialas *žuvusiems abiejose barikadose pusėse*.

Deja, mirusi j pagerbimo dienos pas mus organizuojamos ne tam. Principas - *mirtis visus sulygina* - ia negalioja. Per garsiakalbius daug kalbama apie žuvusius už taryb valdži, ta iau nieko nekalbama apie tuos šimtus t kstan i, kuri kaulai išm tyti Sibiro platyb se.

Galimas daiktas, tokiu pat principu ateityje bus stengiamasi „peraukliti“ ir kitas datas. 1973 m. „Tiesoje“ buvo išspausdintas A. Griciaus straipsnis, kuriame jis gana sentimentaliai prisimena savo vaikyst s Kal d as bei Velykas, netiesiogiai pasisakydamas už j šventim, žinoma, be religinio turinio. Jo mintys domios ne tik kaip galimo oficialaus poži rio pasikeitimo simptomas, bet ir kaip didel s m s visuomen s dalies paži r iliustracija. A. Gricius, aprašin damas Kal d, Velyk sukeltas emocijas, atrodo, visai nuoširdžiai nepastebi t emocij šaltinio - krikš ioniškos pasaul jautos. Jis nesuvokia, kad naudojasi šaltiniu, kurio egzistavim neigia. Žmon s, laikantys save netikiniais, bet jau iantys b tinyb s sti prie K i stalo ne tik tam, kad gardžiai pavalgyt, teb ra krikš ionyb s takoje. Žinoma, tokia pad tis negali t stis be galo, iš kartos kart. Tai kryžkel: bus arba sugr žta prie ištak, arba visiškai nuklysta materializmo li n.

Kaip min jau, m ginimai sukurti šventes, ignoruojant tradicines datas, patyr visišk krach. Tai privert nauj tradicij k r jus pasukti kitu keliu, kuris gal gale tur t juos atvesti ir prie didži j šven i. Pradedama nuo „smulkm s“ - tradicij, glaudžiai susijusi su religiniu kalendariumi, bet mažai arba visai nesusijusi su bažnytin mis apeigomis. Viena iš toki tradicij - *Užgav n s*. Štai kaip „Kult ros bar“ 1971 m. balandžio m n. numeryje aprašoma Užgav n s Plateliuose:

Senosios žemai i pam gtos užgav nes plateliški pastangomis gauda vis nauj, meniškesni spalv ir tampa Žiemos palyd švente, turin ia prasing ir etnografini atspalvi. Švent s organizatoriai - moksleiviai, kult ros darbuotojai ir kol kie iai, darbininkai ir tarnautojai.

Kaip matyti iš nuotrauk ir aprašym, plateliškiai daug padirb jo, rengdami ši švent. Ir, be abejo, tik ger nor vedami - siekdami palaikyti senus lietuviškus papro ius, neleisti jiems ž ti su mirštan ia, j nuomone, religija.

Daug kas r pinasi lietuvi papro i bei tradicij likimu, žinoma, skirtingais tikslais. Vieni siekia „apvalyti“ ir perkelti nauj epoch senuosius papro ius, nor dami sustiprinti lietuvyb, o kit tikslas - sugriauti krikš ioniš j pasaul ži r, išstumti jos tak iš liaudies tradicij. Tiek vieni, tiek kiti tikisi perimti papro ius iš krikš ionyb s taip, kaip pastaroji kadaise es per musi juos iš pagonyb s. Jie daro ia esmin klaid. Toji klaida - pernelyg didel s reikšm s skyrimas formos dalykams. Juk

krikš ionyb nugal jo ir sigal jo ne tod l, kad sumaniai pasinaudojo pagonyb s atributais, bet tod l, kad jos esm buvo pranašesn už pagonišk religij.

Tad norint krikščioniškas tradicijas „išvaduoti“ iš krikščionybės, reikia parodyti, jei ne geresnė, tai bent lygiavertė keli. Tokio kelio nėra.

Teigimas, kad pagrindinis religijos ramstis socializmo sąlygomis yra jos šventė, meno, muzikos, apeigų efektingumas bei natūralus žmonių prisirišimas prie senų tradicijų, yra klaidingas. Kol žmogus tikrai tiki, jis visada šventės Velykas, o ne „margurų dieną“, Kalėdas, o ne „šeimos šventę“, tuoks ir vaikus krikštys bažnyčioje, nors civilinės apeigos taptų daug kartų iškilmingesnėmis už bažnyčines.

Naujos šventės bei tradicijos gali paveikti nebent tik nominalius „krikščionis“, kuriuos su religija sieja vien tradicijos ir papročiai. Jiems tai galbūt iš tikrųjų palengvina perėjimą prie naujų pažiūrų bei tradicijų sistemų. O tie, kurie nesirengia kapituliuoti, nedomina ir kapituliacijos sąlygos.

POEZIJOS HORIZONTAI

BERNARDO BRAZDŽIONIO LYRIKA

Dvasiniame chaose, kuris šiandien gaubia kultūrą, meną ir žmogų, ypatinga gaida skamba Bernardo Brazdžionio poezija. Šiandien, kai poezija vis labiau grimzta intymias egocentrines sferas, racionali forma ir sąskambiai ekvilibristiniai paviršutiniai originalumo ieškojimai, kai ji vis labiau tampa saviraiškos priemone, Brazdžionio eilės, kaip visada, kalba apie žmogų - žemės keleivį, gėrio ir blogio dramoje sieloje. Poetas bene pirmasis lietuvių lyrikoje iškilęs žmogus iki kosminės didybės, suvokęs jį kaip nemirštam žemės valdovą. Eilė rašius „Per pasaulį keliauja žmogus“ yra tarsi kertinis akmuo pažinti visai poeto kūrybai, jis skamba lyg himnas.

Brazdžionis žvelgia į žmogų istorijos perspektyvoje kaip amžiną, nemirtingą būtybę:

*Baltas baltas, kaip vyšnios viršūnė,
žydras veido, kaip žydras dangus,
kaip vėlis, kaip vėlis nemarštas
per pasaulį keliauja žmogus.*

Šis posmas pasikartodamas akompanuoja visam pakiliam eilėrašio skambesiu, kuris pagrįstas praeinamumo ir amžinumo kontrastu:

*Miršta tautos, vergai, viešpatijos,
imperatoriai miršta seni,
miršta žiedas baliausios lelijos,
tik tu vienas per amžius eini.*

Bernardo Brazdžionio žmogus neša ne tik šį Dievo jam suteiktą didybą, savo darbą, savo paskirties didybą, bet ir asmeninį kančią, Tvyne skausmą, visos žmonijos nedalią. Šia prasme Brazdžionio žmogus -

žmonijos žmogus, stiprus, nors dramatiškas, kartais net tragiškas, bet visada gaivinamas amžinosios vilties. Jis stovi žemėje, bet jo žvilgsnis krypsta į dangų. Šitame žmoguje, nuo kurio nuvalytos smulkmenos, buities apnašos, susiduria trapumas mirties akivaizdoje, tragiška žmogiškojo likimo nuojauta ir didingumas amžinybės spindesys. Žmogaus širdis tarsi kryžkelė, kurioje susikerta dangaus ir pasaulio keliai, žmogiškos prigimties tragizmas ir idealo troškimas. Brazdžionio eilėraščių beveik visada prasideda toje kryžkelėje ir toliau pltojamas atskleidžia žmogaus dramatiškumą esmės ir niuansus, jis visada skamba optimistiškai, yra kupinas didelių vilties, o tos vilties pagrindas - Dievas. Žmogus, kaip atskira asmenybė, kaip Žemės gyventojas - trapus ir laikinas, bet kaip Dievo sukurtoji dvasinė būtis - amžinas ir nesunaikinamas.

Poeto dramatiškumas kyla iš jo atviros sipareigojimo krikščioniškai religijai ir humanistinėms idėjoms. Daugelis Brazdžionio eilėraščių skamba kaip malda, kaip dramatiškas šiuolaikinio žmogaus dialogas, apmąstant žmonijos ir Tėvyneis likimą, tačiau kad ir koks dramatiškas tas dialogas būtų, jis visada pagrįstas žmogaus pasitikimu Dievu ir kiekvienos kanios prasminimu Jame.

Atskleisdamas Dievo ir žmogaus santykį Bernardas Brazdžionis pakyla iki filosofinių bėgių apmąstymų, o Tėvyneis ir žmogus jo eilėraščiuose skamba švelniau, intymiau. Tačiau ir šis poetas lyrinio herojaus nenugramzdina intymius išgyvenimus, gamtos grožio meditacijas. Brazdžionis kalba vis mirusi, žuvusi, kentėjusi ir kenčiančių vardais, jo žmogus susilieja su pavergtos Lietuvos likimu ir atliepia jausmus tuos, kurie nepalūžo ir nesusitaikė.

Savo patriotiniais eilėrašiais jis tarsi pratinėja Donelaičio, Baranausko, Vienažindžio ir kitų lyriku. Kaip ir anie poetai, Brazdžionis skelbia Dievo visagalybę, medituoja apie žmogų bei visos žmonijos kelius. Medituojama religioškai susitelkus. Elegiškai skamba teisybės bei teisingumo ilgesys, laisvės šauksmas ir karšta malda, sujungta su Tėvyneis Lietuvos ir jos žmonių meile.

Bernardas Brazdžionis - lyg kunigaikštis laikų vaidila - šlovina, rauda ir žadina. Jo poezija tarsi varpas, kuris pakelia širdį, besiliginą kilnesnio, prasmingesnio gyvenimo, guodžia sielą, išlaikiusi meilę Dievui, ištikimybę Tėvynei, pagarbą žmogui.

Šie pateikiami eilėraščiai - tik lašelis gausios ir brandžios poeto lyrikos; gal juose skaitytojas ras savo minčių, troškimų ir ilgesio atgarsį.

DANGAUS PAGUODA

Aš tikiu - dangaus paguoda
 Raudan ion žmogaus širdin ateis
 Po šaltuoju gruodžio gruodu
 Ir po vasaros vidurnak io skliautais.
 Aš tikiu ne kauki baliaus diplomat ,
 Ne valdov šio pasaulio parašais -
 Aš tikiu sunki j met
 Dievo žodžiais - pranašais.
 Aš tikiu - ne veltui vargo žem j pl sta
 Skausmas rykšte ugnine -
 Aš tikiu dangaus galybi si sta
 Sielai ken ian iai išganymo žinia.
 Ir ji bus balta, kaip Užgimimo snaig
 Vidury mirties žiemos,
 Ir ji bus Prisik limo varpas tam, kurs taigoj
 Meil s maldoje rymos.
 Ir ji bus karšta piet padang s saul ,
 Ir sutirps joje kaip vaškas vergo pan i geležis,
 Ir po nuod me numirusiam pasauly
 Dievo dienos žemiškais žiedais pražys.

(Iš rinkinio *Šiaur s pašvaist*)**ŠIAUR S PAŠVAIST**

Lietuva - mano Šiaur s pašvaist
 Ir g l sidabrini ryt ,
 Kas krauju tavo veid nulaist
 Ir ko raudi prie kryžkel s tu?
 Ak, raudo iau ir aš apkabin s
 Tavo kojas gimtoj pakel j,
 Kad iš tavo padang s linin s
 Krist džiaugsmo dienos spinduliai.
 Kad sugr ž s ant Nemuno kranto,
 Iš tremtinio kelion s li dnos,
 Glaus iau, tartum relikvij švent ,
 Rad s slenkst nam pelenuos.
 Ak, nor iau raudoti iš džiaugsmo
 Ir pajust, kad po kojom esi,
 Lietuva, žem s žodi šven iausias,
 Lietuva, žem s laim šviesi!

(Iš rinkinio *Šiaur s pašvaist*)

LIETUVOS MOTINA

Po baltu nuometu baltos lelijos veidas,
 Praeis pavasaris, o veidas vis žyd s,
 Ir, kaip palauk se aukšt pagoj aidas,
 Li liuos melodija jos mylin ios širdies.
 Ji t v knygneš , ji s n savanor ,
 Ji savo sielvar t ilgai min s maldoj
 Ir baudžiaunink s duon sunki , juod , gori
 Reg s iš rugio želmens kas ruduo.

Po baltu nuometu, ant vario vart pasir mus,
 Tenai dukrel ji lauku lyd s,
 Kaip margus stuomenis, išmargins plaukus šaltos žiemos,
 Ir ant pe i likimas našt vargan užd s.
 Ir eis legendose, iš l p eis l pas
 Varpstelio pasaka - gyvenimo dalia,
 Našlyst s vargo liesis gilios up s,
 Ir džiaugsmo pirmgimis negr š, sukil li sušaudytas šile.

Po baltu nuometu ji amžiais vaidilut ,
 Šventam tautos ugniakure k renas vardas jos,
 Aušrin rytmet rasom palaisto žali r t ,
 Ir budi s iose gyva gyvyb Lietuvos.
 Skausm kalvarij išbridus sopuling ,
 Dien pakluon je kojas sutinusias nusiaus -
 ia Tavo l kes i gana , ia tavo klevo ling ,
 O žem s Motina, dievotnaša dangaus.

(Iš rinkinio *Ženkilai ir stebuklai*)**AR TU SU TAIS**

Ar tu verkei su tais, kur žem j verk
 Ne duonos... - laisv s, saul s ir žied ?..
 Diena, kaip k dikis, pailsus užsimerk ,
 Ir liko šalta, juoda juoda ir g du.
 Ar tu jai su tais, kur žem j jo.
 Kaip kryži , našt svetim j nešdami?..
 Po kryžium puol girios ir laukai žaliejį,
 Kad jus pagirdyt apyaušrio versm ...

Ar tu su tais, kur t višk išdav ,
 Ir motin , ir seseris išduos
 Ir b gs bailiam b ry, kaip pasiklyd avys,
 Be skausmo ašaros ir be gyv aki veiduos?..
 Ar tu su tais, kur praeit prakeik ,
 Namus prakeikia ir kapus t v ,

Klaikiam sapne pabud gieda giesm klaiki
 Stabam nauj dien diev ? —

Ar tu su tais?.. Bet kam, bet kam aš klausiu.

Neatsakyk. Tyl k. Neverk. Ir nesisk sk.

Tik toj naktyj, tik šitoj p goj pasiu iausioj

Išauš rytojus v l kaip ašara vaiskus...

(Iš rinkinio *Šaukiu aš taut*)

LIETUVIŠKAM ŽODŽIUI

O, m s šventas lietuviškas žodi,

Ilg nakt vergijoj kal j s,

Ne kaip vergas šiandien pasirodyk,

Bet kaip laisvas pavasario v jas.

Be tav s daugel kryžkeliuos krito,

Tau skamb t m s padang apgyn ...

Nesulauk jie tekan io ryto,

Bet sulauks Lietuva, j t vyn !

Jei tav s nebekausto sugriuv

Skaud s pan iai ir grotos nutol ,

Šauk, vadink tu kiekvien lietuvi ,

Šauk kovon nemarion, ne prieš brol , -

Šauk žyg prieš svetim jung ,

Iš kap kviesk pakilti vaidil , -

Apie skaud likim ir sunk

Užmiršt j dien teprabyla.

Tepabunda kr tin s užmig ,

Teprad s m s širdys v l plakti,

Ir, iš j vieškeli žyg ,

Šviesiu rytu paversim t nakt !

Piemen lio dainoj iš pagoj

Ir iš stakli sesel s triny iuos,

Ir pilkosios žemel s artoj

Maldose tu aid k iš bažny ios,

O, m s šventas lietuviškas žodi,

Kaip ramun m s žem j pražyd s,

Iš gimt j viens dži ir sodži

Tu skamb k stebuklingas ir didis!

Vanduol [Loreta Užemeckait]

VAIKYST

Vaikyst - m lyn upeli džiaugsmas,
 suskamb s t kstan iais gars .
 Kažkur be galo artimai
 mus kvie ia šauksmas
 dar nepalikt vaik vil i ir pasak šviesi ,
 dar sugr žint žaislus maž men ,
 ilg tis vaikiškai tiesi min i ...
 Ir sud žta piev žaislai,
 švelnios rankos lyg sapanas palieka.
 Jau iš pasak gr žta vaikai
 ir senus mano daiktus palie ia.
 Iš jau. Jau seniai iš jau.
 Ir naujai prisipild man dienos.
 Tik dabar - tik dabar nežinau,
 kod l vaikiškos akys taip mielos.
 Vien kart sud žta žaislai, -
 mes tolim keli pakylam,
 kad b t leista sugr žt amžinai
 pas Tave per kap tamsi tyl .

KRIKŠ IONYB S IŠUGDYTOS MOTERYS

NOBELIO PREMIJA- MOTINAI TERESEI

Ši met *Nobelio premija* už taikos stiprinim tarp taut paskirta Kalkutos Motinai Teresei. Ši kukli ir tyli vienuol gerbia visas pasaulis už jos gerumo bei gailėstingumo darbus, už krikš ioniškos meil s aktus.

Viename savo interviu Motina Teres yra pasakiusi:

Mes raidiškai priimame Kristaus žodžius, kurie skelbia, jog svarbiausioji žmogaus pareiga - tarnauti artimui ir visus savo darbus nuspalvinti artimo meil s šviesa. Apie Diev kalbama darbais. Tod l m s seserys (šiuo metu j yra apie 1800) stengiasi kalb ti apie Diev gailėstingumo ir meil s kalba. Visos m s dienos valandos yra skirtos vargstantiems, apleistiems, nelaimingiems. Meil vargšams - tai m s žadas, ir mes j vykdomė su visišku pasiaukojimu ir begaline meile. Mes nor tume b ti gyvasis Dievo gailėstingumo rodymas. Nor tume, kad ken iantieji mummyse pajust dievišk j gerum , atlaidum , supratim ir meil . Nor tume, kad visas pasaulis matyt t gerum m s šypsenoje, m s žvilgsnyje, m s gestuose.

Pateikiame kelet biografijos fakt . *Motina Teres* - Agnes Gon ia Bojaksiu (*Agnes Gonzha Bojaxhiu*) gim 1910 m. Makedonijoje, alban katalik šeimoje. 1928 m. stoja Loreto Marijos seser kongregacij ir išvyksta Indij . 20 met ji d sto geografij Šv . Marijos koledže Kalkutoje. 1948 m. atidaro mokykl vargš vaikams. 1950 m. popiežius Pijus XII aprobuoja Teres s kurt seser kongregacij . Kongregacijos tikslas - r pintis ir globoti nelaimingiausias ir skurdžiausias. Tai pamestinukai, raupsuotieji, badaujantieji. 1954 m. ji steigia Kalkutoje *Mirštan i j namus*, kuriuos priimami beviltiškausi ligoniai, kitaip tariant, mirštantieji. 1963 m. steigia *Gailestingumo broli kongregacij* Kiderpore (šiuo metu yra daugiau kaip 300 broliuk). 1965 m. steigia *Gailestingosios Meil s misionieri seser kongregacij* , kuri sikuria Venesueloje ir Kokorote. 1968 m. atidaro namus Tabore (Tanzanijoje) ir Romoje. Apleisti ir išmesti vaikai sunešami namus, kuriuos Motina Teres yra rengusi didžiul mis pastangomis. Ji atidaro vaistines vargšams. Kasmet apie 50 000 žmoni veltui apr pinami medikamentais. kuriama stotis slaugyti raupsuotiesiems. Motina Teres išgelb jo per 33 000 gyvybi .

Valdžios organai stebi ir ima remti jos darbus. Indijos ir Europos labdaringos draugijos siun ia pinig . Ta iau didžiausi l š dal suneša privat s aukotojai. Daugyb žmoni jungiasi prie Motinos Teres s didžiosios veiklos, o ji pati vaikšto Kalkutos miesto baisaus skurdo ni riomis gatv - mis (popiežiaus Pauliaus VI padovanotu baltu automobiliu ji n karto nevažiavo - pardav j už 30 000 doleri , kuriuos skyr vargšams), renka ligonius iš gatvi , vaikus iš l šnyno.

Su Motina Terese eina b rys *Gailestingumo misionieri* . Motinos Teres s steigtoji vienuolija *Gailestingosios Meil s misionier s* vien tik Indijoje turi 81 mokykl , 300 ligonini ir apie 65 pagalbos staigas.

Kalkutos Motina Teres buvo apdovanota *Balzano premija* už humaniškumo, taikos ir broliškumo skleidim tarp taut . Ji - septintoji, gavusi ši premij nuo jos steigimo 1956 m. (Balzano premija gavo vard nuo ital dienraš io *Corriere della Sera* leidyklos direktoriaus.) Dotacija - 500 000 Šveicar frank . Tarp gavusi ši premij - popiežius Jonas XXIII. Be to, ji apdovanota *Popiežiaus fono XXIII premija* (1971), *Neru premija* (1972) ir *Templono premija už tikybos ugdym* (1973). 1979 m. jai skiriama *Nobelio premija*. J skiriant Motinos Teres s kandidat rai buvo vieningai pritarata (tu tarpu d l ankstesni j met laureat - Begino, Sadato, Kisindžerio ir kit yra buv prieštaravim ir nepasitenkinimo).

Priimdama premij Motina Teres pasak , kad visus pinigus skirs vargšams, statys namus raupsuotiesiems. Ji atsisak iškilmingo pob - vio, kad gal t jam skirtas l šas (6000 doleri) atiduoti vargšams. Be to, Švedijoje ir Norvegijoje buvo surinkta 70 000 doleri ir tie pinigai teikti Motinai Teresei.

Nobelio premija buvo teikta pamald metu. Motina Teres kalb jo, kad tos premijos paskyrimas liudija, jog pasaulis domisi ir r pinasi vargšais.

[Pareng X.]

SPAUDOS APŽVALGA

Laukys [kun. Jonas Lauri nas SJ]

ATEISTIN S PROPAGANDOS VINGIAI

„Moksleivyje“ (1979. Nr. 7) išspausdintas L. Mykolai io straipsnis „Vingiai kosmose“ yra tipiškas pavyzdys, kaip ateistai iškraipo istorinius faktus, sušaržuoja Bažny ios dokumentus ir nutyli tuos nesenos ir senesn s praeities faktus, kurie nedaro garb s ateizmo apologetams. Kokius istorinius faktus iškraip L. Mykolaitis? Jis teigia, kad Koperniko, Galil jaus laikais Katalik Bažny ia buvusi visagal ir tod l neieškojusi mokslo ir religijos giminyt s.

Tais laikais, iškilus protestantizmui, Katalik Bažny ia jau nebebuvo vienintel šeiminink Europoje. Be to, jau nuo pirm j amži Bažny ia buvo mokslo ir kult ros skleid ja. Ateist peikiami scholastikai daug d mesio skyr gamtos mokslo ir teologijos sintezei. O Koperniko, Galil jaus laikais Bažny ia, popiežiai ypa globojo moksl , men , kul t r .

Galil jaus istorij L. Mykolaitis apib dina pora sakini : *Galileo Galil jus sukonstravo teleskop ir pirmasis parod žmon ms M nulio kraterius. Po to jis buvo inkvizicijos kalinamas kalejime, kol apako, neteko j g ir parpuol s ant keli viešai išsižad jo Koperniko tiesos. Vadinasi, Galil jus buv s pasmerktas d l M nulio krateri atradimo... O iš ties jis buvo pasmerktas už tai, kad savaip aiškino kai kurias Šventojo Rašto vietas. Be to, tiek bylos metu, tiek po pasmerkimo Galil jus nebuvo kalinamas, o tik laikomas nam arešte. J. Markso „Bažny ios istorijos vadov lyje“ (8, p. 656) skaitome:*

Kai Galil jus, 1632 m. išleisdamas dialogus apie pasaulio siste m , sulauž savo pažad , jis v l buvo pakviestas Kongregacij , bet su juo buvo elgiamasi labai mandagiai, proceso metu jis buvo tik nam arešte, o ne kal jime. <.. > Kai buvo pasmerktas kal ti kaip „link s erezij “, popiežius tuojau pat pakeit kal jim nam areštu, kuris, deja, t s si iki pat mirties. Jam buvo palikta laisv susirašinti su draugais ir t sti mokslinius tyrimus, tik lankymasis pas j buvo šiek tiek suvaržytas. Galil jus, aklas, žilagalvis senelis, mir 1642 m. savo dvare prie Florencijos, visiškai susitaik s su Bažny ia.

Iki mirties gaudavo popiežiaus pensij - 1000 dukat . Mirties valand gavo ir popiežiaus palaiminim . Palaidotas garsiojoje Florencijos Šv. Kryžiaus bažny ioje.

Neteisingas L. Mykolai io teiginys, kad *Bažny ia, traukdama indeks Koperniko, Galil jaus ir Keplerio raštus, steng si palaidoti užmarštyje ši mokslinink mintis, atradimus*, kad ji nor jusi iš genij atimti laim tur ti savo mokini ir pasek j . Bažny ia, 1616 m. traukusi indeks Koperniko knygas, jau 1620 m. leido studijuoti Koperniko sistem kaip hipotez (8). Koperniko knygos 1757 m. išbrauktos iš indekso. Tuo laiku Koperniko sistema jau d stoma bažnytiniuose universitetuose (pvz., Vilniaus). B dinga vieno Galil jaus teis jo - Belarmino mintis: *Je i ateityje šis tvirtinimas b t svariai rodytas, tada Bažny iai tekt Švent j Rašt [Joz 10] suprasti metaforiškai* (1). Panašiai 1651 m. yra pasak s vyskupas ir teologas Karamuelis (1, p. 188).

Netiesa, jog tik *maždaug prieš 20 met kai kurie aukšti Vatikano pareig nai m viešai pripažinti, kad galb t vert t perži r ti Galil jaus byl , nes visi m stantys žmon s - tikintys ir netikintys - laiko j buvus teis ...* Ypa jei t teisum suprasime kaip Koperniko paži r teisingum . Daug anks iau negu prieš 20 met vair s teologijos vadov liai pripaž sta, kad šia prasme nuosprendis nebuvo teisingas. J. Pohle „Dogmatikos vadov lyje“ rašoma:

Šventosios Oficijos kongregacijos sprendimai, net jei jie bendr ja forma popiežiaus patvirtinti, negali b ti laikomi neklaidingais ex cathedra sprendimais, kaip tai liudija nuosprendis Galil jaus byloje (p. 265).

Pranciškaus Bu io „Teologijos enciklopedijos kurse“ skaitome: *Kardinolai, iš kuri buvo susidar s teismas, pasmerkusis Galil jaus paži ras, be abejo, suklydo. <...> Popiežius nebuvo pasiraš s ant ištarm s, pasmerkusios Galil j , tat reiškia, kad dar buvo likusi viena instancija tame gin e.* 1932 m. Friburge išleistame „Teologijos ir Bažny ios leksikone“ rašoma: *Kongregacija tuo padar apgail tin klaid .*

Svarstant klaiding sprendim Galil jaus byloje, reikt atsiminti:

1) Ptolem jo sistema buvo Aristotelio priimta, jos laik si Bažny ios atstovai, iki XVII a. pabaigos j teisinga pripažino net tokie autoritetai, kaip astronomas Tychas Brah . Koperniko sistema buvo laikoma išpuoliu prieš labai vertinam Aristotelio filosofij , kurios šalininkai labiausiai reikalavo pasmerkti Galil j .

2) Tuo metu buvo beveik vieninga nuomon , kad Koperniko sistema nesuderinama su Šventuoju Raštu. Bent su raidišku aiškini mu ji neabejotinai susikerta. Tuo metu protestantai taip laisvai elg si su Šventuoju Raštu, kad Bažny ios vadovyb jaut pareig kovoti su visu tuo, kas skatino savival j aiškinant.

3) rodymai, kuriuos pateik Galil jus proceso metu gindamas Koperniko sistem , kaip pripažino jis pats ir kaip teigia bylos aktus išstudijav s astronomas Andželo Sekis, nebuvo pakankami (1, p. 675).

Tarybinis mokslininkas V Ginzburgas rašo:

Grynai praktiniu požiūriu iki Tycho Brahe (1546-1601) ir Keplerio (1571-1630) darbų Koperniko sistemos pranašumai nebuvo nei pakankamai tikinantys, nei efektyvūs astronomini reiškiniai išankstinio numatymo prasme. O tai buvo viena iš priežasčių, kodėl taip išlieto ir taip sunkiai sigalavo Koperniko sistema (2).

But galima prisiminti Džordan Brun, kur ateistai laiko didžiu gamtos mokslininku. Iš ties jis buvo tik keistokas filosofas, domėjis astronomija, skelbęs, kad kitose planetose yra protingi būtybės. Etikos srityje propagavo labai abejotinos vertės pažiūras. Jis išgarsino ne jokią rybą, bet mirtis.

K. L. Mykolaitis nutyli? Jis nutyli, kad antibažnytiškai nusiteikę Prancūzijos revoliucionieriai žudė mokslininkus ir poetus, pavyzdžiui, garsus chemiką Lavuazjė, poetą Šenjerį ir daug kitų (7).

L. Mykolaitis nutyli ir daug „inkvizicinių“ procesų, vykusius mokslinio ateizmo šalyje, kurie pasmerkė naujausias ir pažangiausias mokslo šakas. Joms buvo prisegamas terminas *lženauka* (pseudomokslas). Daugiausia kliuvo *genetikai*. Puolimas prieš jį, pradėtas 1938 m., apogėjį pasiekė 1948 m., kai Visas junginys žemės kio mokslų akademijos sesijoje buvo uždrausti bet kokie šios srities tyrimai. *Šioje sesijoje materialistinis Miurino mokslas visiškai nugalėjo Veismano-Morgano idealistines teorijas. Mokslininkų diskusija biologijos klausimais vyko partijai vadovaujant. Draugo Stalino vedamosios idėja suvaidino lemiamą vaidmenį, atvėrė naujas perspektyvas moksliniam ir praktiniam darbui* (iš 31-jo Spalio revoliucijos metinių minėjimo V. Molotovo pranešimo).

Šiai sesijai ir šiam „triumfui“ buvo rengtasi visus 10 metų. Surengta daugybė „inkvizicinių“ procesų; daug mokslininkų, su kmingai dirbusių vienuolio augustino *Gregoro Johano Mendelio* pradėto darbų, buvo kalinti ir žuvo, kiti - atleisti iš darbo. 1938-1948 metai daugeliui jų buvo lemtingi. Žymiausia auka buvo akademikas, genetikos tyrinotojas *Nikolajus Vavilovas*, buvęs Visas junginys žemės kio mokslų akademijos prezidentas, daugelio užsienio mokslų akademijų narys. T. Lysenkos išstumtas iš vis postų, 1940 m. buvo suimtas ir 1942 m. mirė lageryje, būdamas 55 metų. K. reiktų sakyti apie tarybinio ateizmo nusikaltimus mokslui palyginus jį su kalinimais su Galilėjumi? Negalima užmiršti Galilėjaus proceso, bet dar labiau negalima užmiršti ir daug skaudesnius padarinius turėjusius laiką procesų prieš mokslininkus genetikus.

Panašus likimas ištiko ir pačius moderniausias mokslo šakas - *kibernetiką*. 1955 m. išleistas rusiškas „Filosofijos žodynas“ neranda jai gerą žodį. Tik vėliau jai buvo pripažintas mokslo vardas. Kibernetika Tarybų Sąjungoje turėjo ir kankinį (pavyzdžiui, stačiatiki kunigas *P. Florenskis*, 1943 m. žuvęs lageryje).

Kaip nesuderinamos su marksizmu buvo labai puolamos ir *bendroji reliatyvumo teorija, kvantin mechanika*. Garsus tarybinis fizikas S. Frišas savo atsiminimuose apie akademik *Vladimir Fok* rašo:

Turb t mažai kas atsimena, kad tais laikais pas aukštojo mokslo ministr S. K ftanov buvo sušaukti du pasitarimai ideologiniais šiuolaikin s fizikos klausimais, <..> Pirmas išdr s s ginti šiuolaikin fizik buvo V. A. Fokas. Po jo išdr so pasisakyti ir keletas kit pasitarimo dalyvi . Ir tada S. K ftanovas pasak : „Mes b tume barbarai, jei atmestume reliatyvumo teorij ir kvantin mechanik ; m s uždaviny s ne j atmesti, bet j išpauiti iš idealistinio apvalkalo, kur j vilko filosofuojantys Vakar fizikai“ (3).

Bet ši teorij „išpauinijimas“ buvo ne mažiau dramatiškas. 1952 m. ruden filosofas marksistas Naumas Ickovi ius laikraštyje „Sovetskaja Litva“ išspausdino labai pikt straipsn , kuriame šiuolaikin s fizikos Lietuvoje pradininko prof. *Adolfo Jucio* paži ros traktuojamos kaip keliaklupsiaivimas prieš Vakarus, prieš Kopenhagos (t. y. Nilso Boro, Vernerio Heizenbergo ir kt.) kvantin s mechanikos mokykl . Buvo laukiama labai li dn šio straipsnio padarini . Išgelb jo tik Stalino mirtis.

Šiandien giriamasi, kad marksizmas paremtas mokslu. Bet negalima užmiršti Lenino žodži apie gamtos moksl atstov filosofines paži ras ir marksistin filosofij :

Kai kalbama apie filosofij , tai negalima tik ti n vienu vieninteliu žodžiu n vieno iš t profesori , davusi vertingiausi darb chemijos, istorijos, fizikos srityse (5, p. 280).

Kaip po to dr stama piktintis, kad kažkas band teologijoje (net ne filosofijoje) nesutikti su astronomo nuomone?! Džordan Brun , kuris geriausiu atveju gal t b ti laikomas tik mokslininku filosofu, ateistai aukština kaip mokslo kankin . Mes gal tume sumin ti daugyb mokslinink filosof , m s valstyb je nukent jusi ir žuvusi d l savo filosofini id j m s laikais (prof. R Dovydaitis, L. Karsavinas ir kt.). Florencijoje vien Šv. Kryžiaus bažny ios koply i buvo perkelti Galil jaus palaikai ir pastatytas sarkofagas su užrašu:

Galileo Galil jus, didysis geometrijos, astronomijos, filosofijos atnaujintojas - jo laikais jam lygi n ra.

Tai padaryta su Šventosios Oficijos kongregacijos žinia (4). O kaip atrodo akademiko N. Vavilovo kapas? Niekas net nežino, kur jis yra...

Tokios mintys bei išvados kyla perskai ius L. Mykolai io straipsn . Ir tai n ra unikumas. Neseniai (1979 11 15) „Valstie i laikraštyje“ pasirod menotyrininko V Ulozos straipsnis „Menas ir religija“. Ir ia tie patys iškraipymai ir nutyl jimai.

Skaitome: *Popiežiaus Grigaliaus I nurodymu buvo sudeginta garsioji Aleksandrijos biblioteka*. Kaip tai gal t b ti, jei biblioteka sudeg 391 m.,

o Grigalius I gim 540 metais?.. Kas iš tikr j sudegino ši vadinam j Skorpiono bibliotek ? Aleksandrijos patriarchas Teofilus. Vienas katalik leidinys rašo, kad patriarchas laik si ne visai krikš ionišk princip , pasirod fanatiškai netolerantiškas pagoni atžvilgiu (6). Matome: neslepama.

V. Uloza rašo: *Bažny ia neprotestavo, kad hitlerininkai degino laužuose m s laik pažangi rašytoj k rinius*. Autoriui reikt pasiskaityti garsiojo fiziko Alberto Einšteino atsiminimus, kur rašoma, kad jis tik j - sis, jog spauda šauks prieš Hitlerio piktadarystes. Deja, ji greitai buvo nutildyta. Jis tik j sis, kad mokslo šventov s - universitetai - gins laisv ir ties . Deja, ir tie greitai nutilo. Tik Bažny ia, kuriai dideli simpatij jis niekada nejaut , vienintel k l bals prieš smurt ir mel .

V Uloza nutyli knyg naikinim Lietuvoje m s laikais... Kas išvež pokario metais Kauno kunig seminarijos bibliotek Petraši n popieriaus fabrik ? Kas naikino ir naikina knygas krat metu areštuot j butuose? Kas 1979 m. neleido pasirodyti Vilniaus universiteto rektoriaus Kojalavi iaus „Lietuvos istorijai“, parašytai prieš 300 met ? Kas iš m iš apyvartos Tomo Venclovos ir kit autori knygas, kuriose n ra n vieno antitarybinio žodžio? Ar šiandien lietuvis gali laisvai skaityti užsienyje leistas nemarksistines knygas ir laikraš ius? Ar m sišk „spaudos laisv “ n ra hitleriškos „laisv s“ kopija?..

LITERAT RA

1. D'Al s A. *Dictionnaire Apologétique*. Paris, 1911.
2. *Einštein i filosofskije problemy fiziki XX veka*. „Nauka“. Moskva, 1979, p. 301-372.
3. Friš S. E. *Vospominanlja o B. A. Foke*.
4. Jaugey J. *Slownik apologetyczny*. Warszawa, 1894.
5. Lenin V. I. *Solinenije*. T. 13.
6. *Lexikon F. Theologie und Kirche*. T. 10. 1965.
7. Maliauskis A. *Bedievi inkvizicija*. Tilž , 1924.
8. Marxs J. *Lehrbuch der Kirchengeschichte*. Trier, 1922.

Aušra Marija Jurašien

AR IŠSIMIKLINOT B TI PRISPAUSTI?

„R pintoj l“ pasiek tokio pavadinimo JAV lietuvi spaudos publikacija. Tai keletas interviu su užsienio lietuvi menininkais bei meno žinovais. ia aptariama dabartini lietuvi meninink (daugiausia dailinink ir literat) laisv s problema. Impuls šiems interviu dav laikraštyje „The New York Times“ korespondento sp džiai iš 1977 m. susitikimo su lietuviais dailininkais ir „Lituanus“ (1977. Nr. 4) pasirod s R. Šilbajorio straipsnis. Šia tema kalba T Venclova, R. Viesulas, B. Vaškėlis, A. M. Jurašien , J. Jurašas, R Lap , A. Landsbergis, V Vizgirda. ia pateikiame A. M. Jurašien s straipsn .

Šiandien daugeliui pripažint dailinink , poet , rašytoj , kompozitori užtenka tos k rybin s laisv s, kuri jie turi. Tiek, kiek jie pasiek jos sunki vidini apsiribojim ir refleks padedami. Išmukti tos aukštosios

dvasinio prisitaikymo matematikos (kad ir vilkas b t sotus, ir avis sveika) n ra lengva. Ir ne kiekvienam duota. Bet, kart jos išmok, sutramd savo laisvamaniškus pol kius ir donkichotiškus siekius, menininkai pasijunta savame ir saugiam vandenyje. Negana to - visiška laisv išmušt iš v ži, išblokt juos lyg atvir j r, atimt tas ribas, kurios jiems padeda savotiškai orientotis - rodo, kur veržtis, ko siekti. Gal gale - kuo prisidengti. Jei k rybiškas žmogus vis gyvenim b ga, sakytum, per kli i ruož, noras peršokti kli t tampa k rybiniu impulsu (kol pavargstama), o vidin cenz ra, kai prie jos priprantama, pasidaro viena iš atrankos priemoni pa iame k rybiniame procese. <...>

Sakoma, žmogus prie visko pripranta. Net prie taryb valdžios (juo labiau inteligentas). ia ir yra visa problema. Pripranta - ir fiziškai išlieka, gyja kiek imuniteto, atsparumo, sukaupia toki patirt, kurios vakarie iai net nesapnuoja. Bet priprasdamas, jis iš l to sileidžia savo s mon totalitarin s sistemos nešam sukalk jim, ima m styti jos kategorijomis ir s vokomis. Žaisdamas su sistema, išlošia šansus savo asmenybei pasireikšti (o tai labai b tina k rybiškam žmogui). Bet neju iomis praranda valios laisv, deformuoja moralini vertybi mat, net žodži semantik (k reiškia m s šalyje žodžiai: *tiesa, pažanga, ištikimyb, draugyst, principingumas, savikritika* ir t.t., - tai virt partin s leksikos nuosavybe). Balansuodamas dvilyp je dvasin je savijautoje, žmogus darosi vis išradingesnis, teisindamas savo did jant prisitaikym, išrasdamas pragmatiškos filosofijos žodyn, kur eina ir kilnios misijos, pasiaukojimo pavadinimai.

M s mažai tautai prisitaikymo ir išlikimo klausimas yra ir sud tingesnis, ir opesnis, negu didelei tautai: kad neb t nutautinta „didžiojo brolio“ gl byje. Kurdami oficiali kult r, m s menininkai kuria lietuvišk kult r (kitas klausimas, kad ji daugiau ar mažiau yra tarybinio modelio kult ra). Kiekvienas vertesnis paveikslas, eil raštis, muzikos k rinys, užpild s totalitarinio vakuomo dalel, teikia lietuviams pasididžiavimo ir lyg atitolina nutaut jimo gr sm. <...> Tod l m s k rybin s inteligentijos pastangos ir patosas yra - kuo grei iau pasireikšti, užimti kuo daugiau viet oficialios kult ros hierarchijoje, priimant reikiam prisitaikymo laipsn kaip b tinyb. Šitas siekis yra dav s graži rezultat, o daugeliui meninink yra tap s tautinė misija.

Bet totalitarin je sistemoje nieko n ra pasiekiamia veltui. Ir tautin misija turi savo vilkduobes. Kai tautinis užsiangažavimas suabsolutinamas, jis savaime ima art ti prie totalitarinio mentaliteto ir tolsta nuo demokratinio galvojimo. Iš k nerašyt tautin deviz, m s kult rininkai paver ia j pagrindiniu etikos ir prasm s parametru. Kalb dami tautos vardu, jie ima formuoti valdžios ramiai toleruojam visuomenin opinij, kuri savo ruožtu balansuoja individo k rybines pastangas, kreipia j bendr t km, nurodo, kas tautai reikalinga, naudinga ar žalinga, ir netgi

persergi nuo išsišokim, protest ar konfrontacijos su sistema. Kitaip sakant, atmeta kitokios kultūros ar pilietinės pozicijos alternatyv ir vis labiau susilieja su oficiali ja linija.

Š sakmiai tautin visuomen s sluoksn paprastai sudaro ne patys oficialiausi m s kultūros atstovai (nors ir jie link vadovautis tautiniais interesais), bet tam tikras tarpinis jau brand amži pasiekusi meninink ir kultūros žmoni sluoksnis, kuris neva išreiškia neoficial patriotizm . domu, kad tie menininkai, jaunyst je patys drumst vanden , m - gin laužyti nustatytus r mus, kai tik gyja doz oficialaus pripažinimo, iš karto užima „blaivaus proto“ pozicij ir darosi netolerantiški kitaip m stantiems, kritiškesnio intelekto žmon ms. Mažoje, uždaroje visuomen je - kokia yra lietuvi visuomen - kiekviena tendencija tampa ryškesn ir daugiau lemianti. Tod l ir šita griežtai tautiškoji kryptis ima diktuoti savas žaidimo taisykles ir dar labiau susiaurina kitoniško kult rinio pasireiškimo erdv .

Antra, nor dami išlaikyti padorum , kiek manoma apsaugoti savo s žin nuo atvir kompromis ir kartu dirbti tautos labui oficialiai leistose ribose, m s menininkai nueina profesinio darbo izoliacij , atsiri bodami ne tik nuo politikos, bet ir nuo visuomen s esmini problem . Jie tarsi apsigaubia menini interes gaubtu ir atsiri boja nuo tautos, jos egzistencijos pagrindini klausim . Su tauta juos sieja tik menin tradicija (dar kaimo prisiminimai, peizažo spalvos). Jie nenori gird ti apie tautai daromas neteisynes, žaizdas, neramias visuomen s nuotakas ar l - kes ius, apie dvasin s laisv s ir žmogiškojo orumo ilges . <...>

Šiandien m s patriotiški kult rininkai lengva širdimi gali pasmerkti bet kok atvir pasipriešinim melui, protesto pareiškim , išsižad ti sav politini kalini , disident ar vadinam j „atskalan “ motyvuodami, kad visa tai gali pakenkti m s kult rai. Intelligentijos s mon je net ir tylus pasipriešinimas atrodo beprasmiškas. Taip meninink izoliacija dar labiau padidina tautos susiskaldym , o kult rin inteligentija tampa nepatikimiausia visuomen s dalis, kuri nesikreips persekiojamas žmogus, ne duos jai rankas savo likimo ar istorijos metraš io.

Taip ir auga vakuume tarybin s lietuviškos kultūros hibridas, toldamas nuo savo kamieno, netekdamas daugelio gyv spalv , aštresni briaun n , dvasinio gyvenimo dimensij ir laisv s skonio. O tauta priversta sotiintis susiaurintais masteliais, pati savo j gomis turi stengtis išlaikyti moralini vertybi skal ir sveik siel . Tokia pad tis irgi yra klastingo režimo padarinys, bet jo n nem ginama kvestionuoti.

Šiame Gordijaus mazge ir gimsta m s menas, vystosi lietuviška kult ra, kartais kaip keistas augalas totalitarin je dykumoje pražysdama netik tais žiedais.

BAŽNY IA LIETUVOJE IR PASAULYJE

Žygis Kryži kaln . *Eucharistijos bi iuliai* šven ia savo dešimtmet . Ši met liepos 22 d. Meškui iuose buvo surengtas žygis Kryži kaln , kur dalyvavo per 600 žmoni . Po Šv. Miši Meškui i bažny ioje maldinink minia patrauk Kryži kaln , esant už 8 km nuo Meškui i . Minios priešakyje su kryžiumi ant pe i basas jo kunigas Algimantas Mocius, už jo buvo nešamas kopylstulpis, kuriame rašyta:

Garb Eucharistiniam J zui, 1979 E. B. 10 m.

Ant kalno, kur ilsisi Lietuvos sukil liai, savanoriai, partizanai, to kalno, kuris yra tap s tarsi m s tautos kan i simboliu ir paminklu, t dien buvo pastatyta nauj kryži .

Rastas Jono Krikštytojo kapas. Kaip praneš Egipto laikraštis „Al Achram“, rastas karstas, kuriame yra Jono Krikštytojo palaikai. Karstas rastas Vadi Natroune (prie kelio Kairas-Aleksandrija) po bažny ios m ru.

Pasak laikraš io pranešimo, Jono Krikštytojo palaikai V a. pabaigoje d l persekiojim Palestinos krikšioni buv pargabenti Aleksandrij . Valdant kalifui El Hakem Beamr Allah XI a. palaikai pervežti Vadi Natrouno vienuolyn . Laikraštis „Al Achram“ išspausdino ir tos epochos rankraš io faksimil , kur rašoma apie Jono Krikštytojo palaik perk lim Vadi Natroun gruodžio 12 d. (tos srities vienuolyne iki šios dienos tebešven iama gruodžio 12-oji - Šventojo palaik perk limo diena).

* * *

Geguž s m n. popiežius Jonas Paulius II paskelb 15 nauj kardinol . Vienas kardinolas paskirtas *in pectore* (t. y. širdyje) ir jo vardo niekas, išskyrus popieži , nežino. Sp jama, kad gali b ti lietuvis.

Vatikano premjeru paskirtas kardinolas Agostinas Kazarolis, valstyb s sekretoriaus pirmuoju pavaduotoju - vysk. Audrys Juozas Ba kis, Lietuvos diplomato Stasio Antano Ba kio s nus, gim s 1937 m. A. J. Ba kis dirbo svarstant taikos, nusiginklavimo ir tarptautini organizacij problemas.

* * *

Spalio 6 d. popieži Jon Pauli II pri m Amerikos prezidentas Džeim-sas Karteris. Tai pirmas toks vykis Katalik Bažny ios istorijoje. Vašingtonas buvo paskutinis iš šeši miest JAV šiaur s rytuose, kur popiežius aplank savait trukusioje savo kelion je.

* * *

Frankfurto knyg mug šiomet pirm kart neturi rašytojo, kuris pirmaut savo rašt populiarumu. Užtat yra žmogus, kur atkreiptas daugelio

rašytoj d mesys. Tai popiežius Jonas Paulius II. Apie j parašyta beveik 100 knyg . Tai knygos apie popiežiaus keliones, pareiškimus, raštus.

* * *

Patriarchas Pimenas praneš , kad Taryb S jungoje po daugelio met pirm kart atidarytos naujos sta iatiki cerkv s Vladivostoke, Novokuznecke, Novgorodo eparchijoje. Patriarchas sumin jo ir septynias naujai registruotas parapijas, bet kartu nurod , kad gali tekti sumažinti parapij d l sumaž jusio tikin i j skai iaus.

* * *

Paskutiniu metu baptistams leista atidaryti nauj maldos nam . Valdžia leido vežti 25 000 egz. Šventojo Rašto ir 5000 egz. jo komentar .

* * *

Iš 10,5 milijono Vengrijos gyventoj kas antras suaug s pasisak es s tikintis. Ir tai po dešim i met ateistin s propagandos ir pastang peraukl ti! Net du tre daliai jaunavedži , kurie negavo jokio religinio aukl jimo, krikštija savo vaikus, 40% pasiryž bažnytiškai tuoktis; apie 30% suaugusi j reguliariai lanko bažny i sekmadieniais.

Vienuol - universiteto rektor . Etiopijos šiaur je yra Asmaros universitetas. Šiemet jo rektore buvo išrinkta 42 met vienuol *Ana Marija Gariolo*. Ji studijavo Romoje, o nuo 1965 m. šiame universitete dirbo docente. Ši aukšt j mokykl 1958 m. steig Kombonio vienuol s, o v liau (1979 m.) per m valstyb .

Misionieriai gamina filmus. Steilio misionieriai Brazilijoje k r film gaminimo draugij „Verbo Filmes“ ir Santo Amaro mieste atidar kino studij . program eina 16 mm juostos, skirtos katekizacijai, suaugusi j švietimui, pašaukim ugdymui ir visuomenin s Bažny ios veiklos atspind jimui Brazilijoje. Tai nauja evangelizacijos forma. Jau pagaminta keletas film televizijai.

Abortas - nusikaltimas. 1979 m. vyk s Ryt Afrikos vyskup susirinkimas Malavyje paskelb pareiškim „Vaikas Ryt Afrikoje“, kuriame deklaruojama: *Kas nužudo k dik, tas kada kada nors su juo dar susitiks. Visi, kas atsakingi už jo mirt, skaitant ir valstyb , kuri leidžia tokius žudymus, paneigia pagrindin žmogaus teis : teis gyventi. Jie už savo nusikaltim atsakys prieš Diev .*

[Informacij pateik kan. Stanislovas Kiškis]